

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНКЫ**

**2018-жылдын II чейрегиндеги
акча-кредит саясаты жөнүндө отчет**

**Бишкек
2018-ж. август**

Акча-кредит саясаты жөнүндө отчет Улуттук банк тарабынан чейрек сайын жарыяланып турат. Коомчулукка Улуттук банктын инфляциянын негизги факторлорун иликтөөгө жана болжолдоого, тышкы чөйрөдө жана Кыргыз Республикасында экономикалык жагдайдын өнүгүүсүнө баа берүүлөргө негизделген акча-кредит саясаты жагында чечимдери жөнүндө маалымдоо отчеттун максаты болуп саналат.

Кыргыз Республикасында акча-кредит саясаты жөнүндө

Тиешелүү акча-кредит саясатын жүргүзүү аркылуу баа туруктуулугуна жетишүү жана аны кармап туруу **акча-кредит саясатынын максаты** болуп саналат.

Акча-кредит саясатынын негизги инструменти – Улуттук банктын эсептик чени. Жүргүзүлүп жаткан акча-кредит саясатын өркүндөтүү жана натыйжалуулугун арттыруу максатында, 2014-жылы Улуттук банк акча-кредит саясатынын жаңы негизине өткөн, мында Улуттук банктын эсептик чени акча рыногундагы каражаттардын наркынын көрсөткүчү катары саналат. Акча-кредит саясатынын операциялык багыты болуп, акча рыногунун кыска мөөнөттүү пайыздык чендери эсептелет. Акча-кредит саясатынын пайыздык каналынын ишине таасирди күчөтүү жаңы негизге өтүүнүн максаты болуп саналат, ал кредиттик ресурстардын банктар аралык рыногун өнүктүрүүгө жана экономиканын реалдуу секторун колдоого багытталган.

Акча-кредит саясатынын сандык көрсөткүчү – инфляцияны орто мөөнөттүү мезгилде 5-7 пайыз чегинде кармап туруу. Акча-кредит саясатын иштеп чыгуу жана аны ишке ашыруу Акча-кредит саясатынын орто мөөнөткө каралган негизги багыттарынын алкагында жүзөгө ашырылат.

Улуттук банктын акча-кредит саясаты келечекке багытталган саясат болуп саналат, анткени, акча-кредит саясаты жагында кабыл алынган чечимдердин өлкөнүн негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөрүнө таасири белгилүү бир лаг менен өтөт. Акча-кредит саясаты Кыргыз Республикасында жана тышкы чөйрөдө экономикалык жагдайдын өнүгүүсүнүн макулдашылган жана экономикалык жактан негиздүү болжолдоосунун натыйжасында алынган кыска мөөнөттүү жана орто мөөнөттүү мезгилдерге инфляция боюнча болжолдоолордун негизинде иштелип чыгат.

Коммуникациялык саясат Улуттук банктын акча-кредит саясатынын негизги инструменттеринин бири болуп саналат. Калайык калкка маалымдоо жана тийиштүү инфляциялык күтүүлөрдүн калыптанышына өбөлгө түзүү максатында, Улуттук банк тарабынан үзгүлтүксүз негизде пресс-релиздер чыгарылып, акча-кредит саясаты маселелери боюнча пресс-конференциялар өткөрүлүп турат. Улуттук банктын өлкөдөгү күндөлүк жана күтүлүп жаткан макроэкономикалык жагдай боюнча баа берүүсү Акча-кредит саясаты жөнүндө отчетто ар бир чейректин үчүнчү айынын башталышында жарыяланып турат. Улуттук банк Башкармасынын эсептик чен өлчөмү тууралуу маселелер боюнча отурумдарынын графиги банктын расмий интернет-сайтында жарыяланат.

2017-жылдын II чейреги үчүн Акча-кредит саясаты жөнүндө отчет Улуттук банк Башкармасынын 2018-жылдын 28-августундагы № 2018-П-07/35-1-(ДКП) токтому менен жактырылган.

Мазмуну

1-глава. Тышкы чөйрө	6
1.1. ЕАЭБге мүчө өлкөлөрдүн жана соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикалык өнүгүүсү	6
1.2. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыногу	9
2-глава. Макроэкономикалык өнүгүү	12
2.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногундагы суроо-талап жана сунуш	12
2.2. Тышкы сектор	16
3-глава. Акча-кредит саясаты	19
3.1. Акча-кредит саясатын ишке ашыруу	19
3.2. Финансы рыногунун инструменттери	22
3.3. Монетардык индикаторлор динамикасы	26
4-глава. Инфляция динамикасы	28
4.1. Керектөө баа индекси	28
4.2. Болжолдоону факт менен салыштыруу	29
5-глава. Орто мөөнөткө каралган болжолдоо	30
5.1. Тышкы чөйрө жөнүндө божомолдор	30
5.2. Орто мөөнөткө каралган болжолдоолор	32
1-тиркеме. Негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөр	37
2-тиркеме. Глоссарий	38
3-тиркеме. Кыскартылган сөздөрдүн тизмеси	40

Резюме

Өтүп жаткан жылдын II чейрегинде Кыргызстанда инфляция төмөндөө динамикасын сактап калган. 2018-жылдын II чейрегинин жыйынтыгы боюнча керектөө баа индексинин өсүшү 2017-жылдын ушул мезгилине салыштырганда, 2,5 пайыздык пунктка төмөндөө менен, 1,4 пайызды түзгөн. Инфляциянын өсүш арымынын басаңдашына Кыргыз Республикасынын ичинде өндүрүлгөн азык-түлүк товарларынын, ошондой эле импорттук азык-түлүк товарларынын жогорку сунушу өз таасирин тийгизген. Улуттук банктын баа берүүлөрү боюнча 2018-жылда инфляция орточо чекте күтүлүүдө жана олуттуу тышкы жана ички тобокелдиктер орун албаган шартта, акча-кредит саясатынын максаттуу көрсөткүчтөрүнөн ашпайт.

Байкоого алынып жаткан мезгил ичинде өлкө экономикасында анча алгылыктуу эмес өсүш динамикасы белгиленген. 2018-жылдын январь-июнь айында экономиканын өсүш арымы 2017-жылдын ушул мезгилине салыштырганда, негизинен, «Кумтөр» кен казып алуу ишканаларынын өндүрүш көлөмүнүн кыскарышына байланыштуу басаңдаган.

ИДӨнүн өсүшү 2018-жылдын январь-июнь айларында 0,1 пайызды түзгөн (2017-жылдын тиешелүү мезгилинде 5,6 пайыз өсүш байкалган). «Кумтөр» кен казып алуу ишканаларын эске албаганда, ИДӨ 2,1 пайызга көбөйгөн (2017-жылдын ушул мезгилинде 2,0 пайызга өскөн).

Экономиканын өсүш арымдарынын басаңдашына өнөр жай (-8,0 пайыз) жана маалымат менен байланыш тармактарындагы (-7,2 пайыз) терс маанилер өз салымын кошкон. Аны менен бирге эле, экономиканын өсүш арымдары эмгек мигранттарынын акча которуу агымдарынын көбөйүшүнүн, негизги өнөктөш өлкөлөрдөгү экономикалык жигердүүлүктүн жана экономиканы өнүктүрүүгө багытталган мамлекеттик чаралардын өсүшүнүн таасири астында оң маанилерде сакталып калган.

2018-жылдын II чейрегинде соода балансы экспорт сыяктуу эле, импорттун таасири астында да калыптанган. Керектөө товарларын сунуштоо көлөмүнүн өсүшүнө байланыштуу, экспорт 10,0 пайызга көбөйгөн, импорттун өсүшү 11,2 пайызды түзгөн, бул керектөө жана инвестициялык товарларды сунуштоонун көбөйүшү менен шартталган. Жыйынтыгында, өлкөнүн соода балансынын тартыштыгы 721,6 млн АКШ доллары өлчөмүндө түптөлгөн. Тышкы соода жүгүртүү көлөмү¹ 10,9 пайызга көбөйгөн жана 1,6 млрд АКШ долларын түзгөн.

2018-жылдын январь-июнь айларынын жыйынтыгы боюнча мамлекеттик бюджеттин алгылыктуу кассалык айырмасы ИДӨгө карата 0,2 пайыз деңгээлинде түптөлгөн (2017-жылдын I жарым жылдыгында-1,9 пайыз). 2018-жылдын январь-июнь айларынын жыйынтыгы боюнча республикалык бюджеттин ресурстук бөлүгүнүн аткарылышы 105,6 пайызды түзгөн. Ал эми бюджеттин чыгаша бөлүгүнүн аткарылышы 80,1 пайызды түзгөн. План боюнча көрсөткүчтөрдүн четтеши көбүнчө министрликтер менен ведомстволордун чыгашаларын ашыкча болжолдоолорго байланыштуу келип чыккан.

Өлкөнүн финансы рыногу алгылыктуу тенденциялардын сакталышы менен шартталган. Каралып жаткан мезгил ичинде акча рыногунун пайыздык чендери Улуттук банк тарабынан белгиленген пайыздык чектин чегинде болуп, Улуттук банктын эсептик ченинин динамикасынын багытына ылайык келген. Мурдагыдай эле мамлекеттик баалуу кагаздар рыногунда жигердүүлүк байкалган. Мамлекеттик баалуу кагаздардын узак мөөнөттүү рыногу, негизинен, институционалдык инвесторлордун жигердүүлүгүнүн сакталып турушу менен мүнөздөлгөн.

¹ Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алганда, ФОБ баасындагы маалыматтар

Депозиттер жана кредиттер рыногунда 2017-жылдын ушул мезгилине салыштырганда, жаңыдан кабыл алынган депозиттер сыяктуу эле, жаңыдан берилген кредиттер боюнча да пайыздык чендердин төмөндөшү менен катар, депозиттик базанын жана кредиттик портфелдин көлөмдөрүнүн өсүш тенденциясы сакталып калган.

1-глава. Тышкы чөйрө

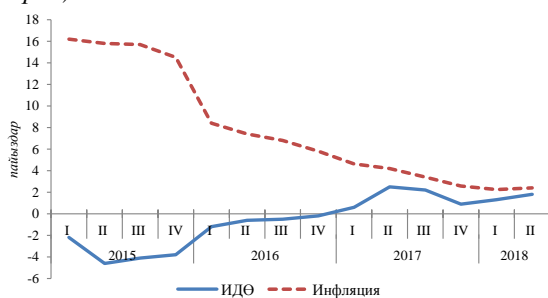
1.1. ЕАЭБге мүчө өлкөлөрдүн жана соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикалык өнүгүүсү

Кыргызстандын соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрүндө экономикалык жигердүүлүктү калыбына келтирүү тенденциясы сакталып калган. II чейректе Россия экономикасы өткөн жылдагы көрсөткүчтөр сыяктуу өсүш арымы менен өскөн. Россияда инфляция максаттуу деңгээлден төмөн түптөлгөн, ошол эле учурда анын ыкчамдоо тенденциясы калыптанууда. Дүйнөлүк рыноктогу мунай бааларынын жогорулашы Казакстандын экономикасынын өсүшүн шарттаган, ал эми өлкөдөгү инфляция максаттуу көрсөткүч чегинде болгон. Беларуссияда экономиканын өсүшү ички жана тышкы талаптын көбөйүшү менен шартталган, ал эми инфляция административдик жөнгө салынуучу баалардын жана тарифтердин өсүшүнө карабай, басандоо тенденциясын сактап калган. Арменияда экономиканын жогору өсүш арымы сакталып, инфляция акырындык менен максаттуу көрсөткүчкө жакындап келе жатат.

Россия

1.1.1-график. Россияда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Россия Федерациясынын Экономиканы өнүктүрүү министрлиги, «Блумберг» МА, Росстат

жана айыл чарбасы алгылыктуу салымын кошкон. 2018-жылдын июнь айында мунай өндүрүү өткөн жылдын август айынан тартып, биринчи жолу алгылыктуу жылдык өсүш арымын (+1,2 пайыз) көрсөткөн, бул 2017-жыл башында жогору база эффективинин бүтүшүнө жана ОПЕК+ келишиминин параметрлеринин өзгөрүшүнүн натыйжасында сутка ичинде орточо мунай өндүрүү көлөмүнүн көбөйүшүнө байланыштуу болгон.

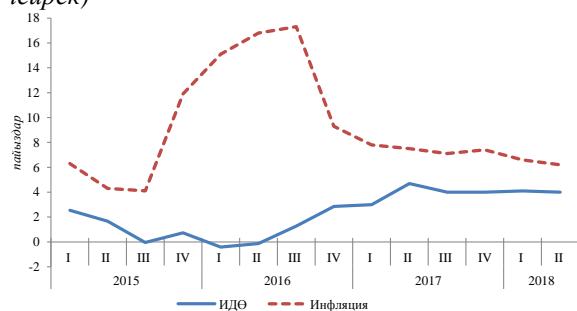
Керектөө талабынын кеңейтилиши отчеттук мезгил ичинде ИДӨнүн өсүшүнө өбөлгө түзгөн. Ошентип, үй чарба чыгашаларынын өсүш арымы 2018-жылдын II чейрегинде өткөн чейректеги 3,3 пайызга салыштырганда 3,8 пайызга чейин өскөн. Эмгек рыногундагы туруктуу абал, калктын акча кирешелеринин көбөйүшү жана керектөө кредиттеринин кеңейиши керектөө жигердүүлүгүнө колдоо көрсөткөн.

2018-жылдын II чейрегинде инфляция 2017-жылдын ушул мезгилине (4,2 пайыз) салыштырганда 2,4 пайызды түзгөн. Азык-түлүк товарларына баалар 2017-жылдын тиешелүү көрсөткүчүнө салыштырганда 0,4 пайызга өскөн. Отчеттук мезгилде азык-түлүктөн башка товарларга баалардын өсүшү 3,3 пайызды түзгөн жана мунай заттарына дүйнөлүк баалардын өсүшү маанилүү ролду ойногон. Кызмат көрсөтүүлөргө баалардын өсүш арымы 4,1 пайызга көбөйгөн, инфляциянын тездеши, айрыкча, туризм жана эс алууга байланыштуу кызмат көрсөтүүлөр сегментинде байкалган.

Казакстан

1.1.2-график. Казакстанда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Казакстан Республикасынын статистика боюнча агенттиги, Улуттук банктын эсептөөлөрү

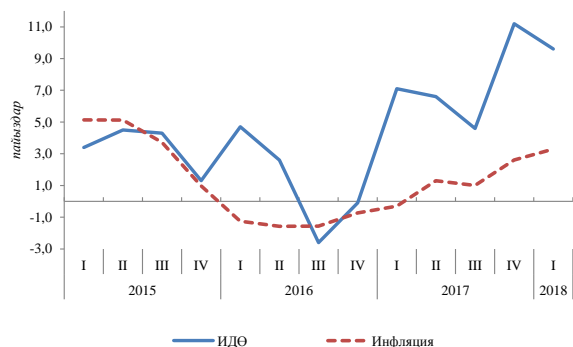
тышкы суроо-талаптын калыбыны келиши менен шартталган.

2018-жылдын II чейрегинде инфляция мааниси 2017-жылдын тиешелүү чейрегиндеги 7,5 пайызга каршы 6,2 пайыз деңгээлинде түптөлгөн. 2018-жылдын II чейрегинде инфляция деңгээлинин төмөндөшү Казакстан Улуттук банкынын башчысынын пикири боюнча агро азык-түлүк рынокторундагы тенденциялардын сезондук кыйла алгылыктуу таасири жана керектөө товарларына ички өндүрүүчүлөрдүн бааларынын өсүш арымынын басаңдашы менен шартталган.

Армения

1.1.3-график. Арменияда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Армениянын Улуттук статистикалык кызматы «Блумберг» МА, Армения Республикасынын Борбордук банкы

жылдыгында 2017-жылдын ушул мезгилине салыштырганда 28,9 пайызга көбөйүү менен, болжол менен, 3,5 млрд АКШ долларын түзгөн. 2018-жылдын биринчи жарым жылдыгында жогору көрсөткүчтөрдүн сакталып турушу өндүрүлгөн азык-түлүк продукцияларынын көлөмүнүн 3,7 пайызга, ички соода жүгүртүү көлөмү - 9,1 пайызга, айыл чарба продукцияларынын дүң көлөмү - 5,5 пайызга, кызмат көрсөтүүлөр чөйрөсүндө - 18,1 пайызга жана курулуш чөйрөсүндө - 13,5 пайызга өсүшү менен шартталган.

2018-жылдын II чейрегинде Казакстан экономикасынын өсүшүнүн туруктуу динамикасы байкалган. Казакстанда ИДӨнүн өсүшү 2018-жылдын биринчи жарым жылдыгында 2017-жылдын тиешелүү мезгилиндеги 4,2 пайызга каршы 4,1 пайызды¹ түзгөн. Мындай өсүү өнөр жай секторунда (5,2 пайызга), негизинен, мунайга дүйнөлүк баалардын жогорулоо шартында чийки зат товарларын өндүрүү көлөмүнүн өсүшү эсебинен көбөйүү менен инвестициялык жигердүүлүктүн жогорулашы, инфляциялык процесстердин басаңдашы жана ички жана

Арменияда экономикалык жигердүүлүк жогору деңгээлде сакталып калган. Армениянын Улуттук статистикалык кызматынын маалыматтары боюнча, экономикалык жигердүүлүк 2018-жылдын январь-июнь айлары үчүн 2017-жылдын ушул мезгилине салыштырганда, 8,9 пайызга өскөн. Мында 2018-жылдын июнь айында экономикалык жигердүүлүк жылдык мааниде 9,6 пайызга өскөн. Буга өбөлгө түзүүчү монетардык шарттар, ички жана тышкы суроо-талаптын кеңейиши колдоо көрсөткөн.

Арменияда тышкы соода жүргүзүү көлөмү 2018-жылдын биринчи жарым

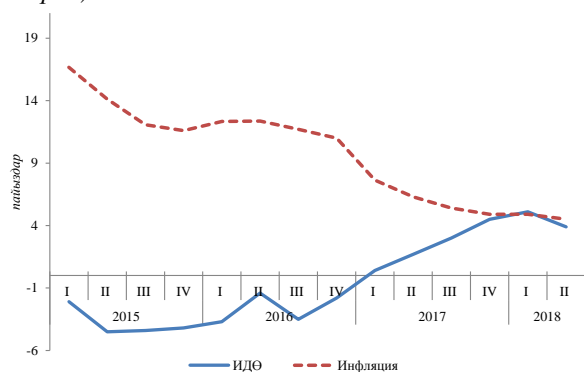
¹Казакстан Республикасынын Улуттук экономика министрлигинин алдын ала маалыматтары боюнча

Арменияда керектөө баалары январь-июнь айларында 2017-жылдын ушул мезгилине салыштырганда 2,4 пайызга өскөн, буга кызмат көрсөтүүлөргө тарифтердин 1,5 пайызга жогорулоо шартында, азык-түлүк жана азык-түлүктөн башка товарлардын баалары, тиешелүүлүгүнө жараша 2,1 жана 4,8 пайызга жогорулашы түрткү болгон.

Беларусь

1.1.4-график. Беларуссияда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Беларусь Республикасынын Улуттук статистика комитети

2018-жылдын II чейрегинде Беларуссиянын экономикасынын алгылыктуу өсүш арымы сакталып калган. 2018-жылдын биринчи жарым жылдыгында Беларуссияда ИДӨнүн 4,5 пайызга өсүшү, негизинен, калктын айлык акысынын жана кирешесинин көбөйүшүнүн эсебинен ички суроо-талаптын өсүшү, ошондой эле Россиянын экономикалык абалынын жакшыруусунан улам, тышкы суроо-талаптын кеңейиши менен шартталган. Тармактар боюнча бөлүштүрүүдө экономиканын өсүшү өнөр жай секторунда өндүрүш көлөмүнүн иштеп чыгуу өнөр жайынын (8,6 пайызга), соода (6,8 пайызга), транспорт (5,8 пайызга) жана айыл чарба (1,7

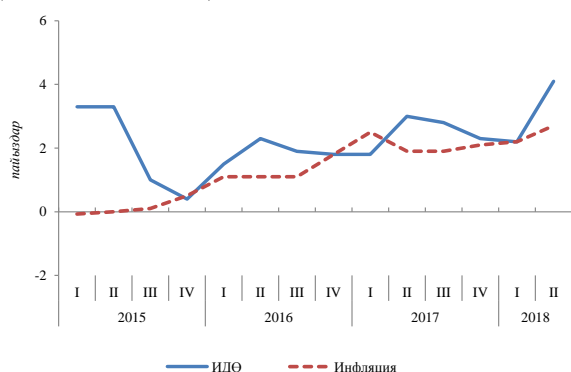
пайызга) эсебинен (7,8 пайызга) көбөйүшү менен шартталган.

2018-жылдын II чейрегинде Беларусь Республикасында инфляция мааниси 2017-жылдын тиешелүү мезгилиндеги 6,3 пайызга каршы 4,5 пайыз деңгээлинде түптөлгөн. Жылдык мааниде керектөө бааларынын өсүшүнүн басаңдашы сезондук (жашылча-жемиш) продукцияларга баалардын интенсивдүү өсүш ыргагынын басаңдашы, ошондой эле сезондук факторлор менен административдик жөнгө салуулардын таасирине дуушарланбаган баалардын төмөндөшү менен шартталган.

АКШ

1.1.5-график. АКШда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(жылдык мааниде)

Булагы: АКШ соода министрлиги, АКШнын эмгек министрлиги, «Блумберг» МА

АКШда ИДӨнүн өсүш арымы тездеген. Расмий маалыматтарга ылайык, өтүп жаткан жылдын II чейрегинде АКШ экономикасы 4,1 пайызга өскөн (өткөн чейрекке салыштырмалуу жылдык арымга кайра эсептегенде), бул 2014-жылдан тартып көрсөткүчтүн жогору мааниси болуп саналат. Салык чендеринин төмөндөшү, жөнгө салуу чараларынын азайышы, мамлекеттик чыгашалардын өсүшү жана эмгек рыногунда жагдайдын жакшыруусу АКШ экономикасына алгылыктуу таасирин тийгизген. Мындан тышкары, Кытайда жогорулатылган тарифтер күчүнө кирүүсү алдында, бул

өлкөгө экспорттук товарларды берүү көлөмүнүн көбөйүүсү жөнүндө кабар болгон. Бул факторлор түпкү керектөө, бизнес инвестициялар, экспорт жана мамлекеттик чыгашалардын өсүшүнө өз таасирин тийгизген.

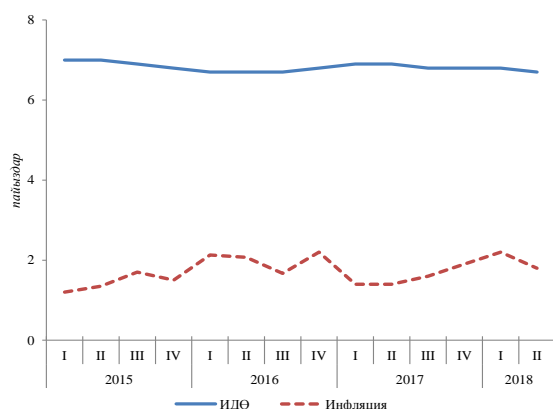
АКШда инфляция деңгээли жогорулаган, керектөө бааларынын индексинин өсүшү июнь айында, негизинен, отун-энергетикалык товарларына баалардын 12,0 пайызга жогорулашынан улам, 2,9 пайызды түзгөн. Базалык керектөө бааларынын

индекси 2,3 пайызга жогорулаган. АКШ ФРСинин инфляциясынын артыкчылыктуу индикатору болуп саналган жеке керектөөгө чыгашалардын базалык индекси өтүп жаткан жылдын март айынан тартып, жөнгө салуучунун 2,0 пайызга барабар болгон максаттуу көрсөткүчүнө жакын деңгээлде болгон жана июнь айында 1,9 пайызды түзгөн.

Кытай

1.1.6-график. Кытайда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: КЭРдин Улуттук статистикалык бюросу, «Блумберг» МА

Кытай экономикасы мурдагыдай эле туруктуу өсүш арымын көрсөткөн. 2018-жылдын II чейрегинде ИДӨнүн өсүшү 6,7 пайызды түзгөн. Кытай экономикасынын өсүш арымы акыркы он эки чейрек ичинде 6,7 пайыздан 6,9 пайызга чейинки диапазондо сакталып турган. Өлкө бийлиги бир жагынан карыз алышуунун тобокелдүү көмүскө инструменттерин ооздуктоо жана ишканалардын карыз деңгээлинин өсүшүн чектөө саясатын жүргүзөт, бирок, экинчи жагынан, муну экономиканы туруктуу өнүктүрүү жана жумуш орундарын түзүү зарылчылыгы менен жөнгө салат. Каралып жаткан чейректе өнөр жай өндүрүшүнүн жана негизги фондуларга инвестициялардын өсүш арымы

басаңдаган, мында экономикада түпкү керектөө жана кызмат көрсөтүүлөр үлүшү көбөйүүсүн уланткан.

Кытайда инфляция июнь айында 1,9 пайызды түзүү менен орточо деңгээлде сакталып турган. Инфляция деңгээли өлкөнүн өкмөтүнүн 3 пайызга жакын деңгээлде белгиленген максаттуу көрсөткүчүнөн төмөн болгон. Бул, негизинен, азык-түлүк товарларына баалардын бир аз өсүшү менен түшүндүрүлөт.

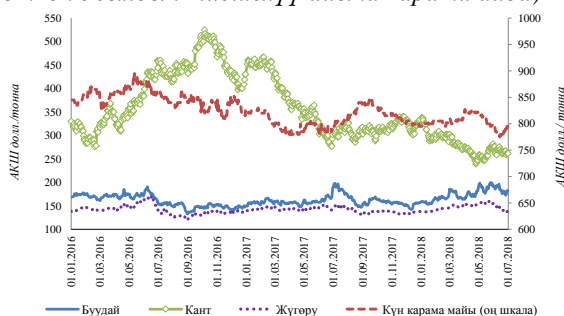
1.2. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыногу

Көпчүлүк негизги товардык-чийки зат рынокторундагы абал туруктуу болгон. Айрым азык-түлүк товарларына баалардын өсүшү байкалган, ошол эле учурда, бул Кыргыз Республикасындагы бааларга олуттуу жогорулатуучу таасирин тийгизген эмес. Дүйнөлүк мунай рыногунда баалардын жогорулоо динамикасы байкалган. Алтынга баалардын динамикасы АКШ долларынын бекемделиши жана инвестициялоонун альтернативдүү багыттарынын кирешелүүлүгүнүн көбөйүшү жагдайында, төмөндөө тенденциясы менен шартталган.

Азык-түлүк рыногу

1.2.1-график. Азык-түлүк товарларына баалардын динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата айда)

Экспортер өлкөлөрдөгү аба-ырайынын шарттарына жана эл аралык соода мамилелеринин кыйындашына байланыштуу дүйнөлүк азык-түлүк рыногунда баалар өзгөрүлмөлүү болгон. Мында, жалпысынан, баалардын туруктуулугу сакталган.

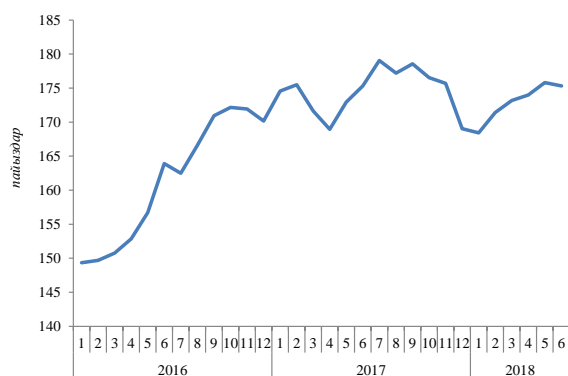
Байкоого алынган мезгилде аба-ырайынын жагымсыз шарттарынын түшүмгө тиешелүү таасирин тийгизе тургандыгы жөнүндө тынчсыздануунун

натыйжасында, дан эгиндери рыногунда баалар өскөн. Эксперттердин баа берүүлөрү боюнча, өтүп жаткан сезондо Россияда, Казакстанда жана дүйнөдө дан эгиндеринин түшүмү өткөн сезонго салыштырганда кыйла төмөндөп, бирок, рекорддук деңгээлге жакын абалда сактала тургандыгы болжолдонууда.

Өсүмдүк майлар рыногунда, жалпысынан, запастар менен сунуштардын көлөмүнүн жетиштүүлүгүнөн улам, баалардын төмөндөө динамикасы орун алган.

Акыркы убактарда кант кызылчасын себүү аянттарынын көбөйүшү кант кызылчасынын түшүмүнө жагымсыз таасирин тийгизүүчү Бразилиядагы кургакчыл абайрайын компенсациялагандан улам, каралып жаткан мезгил ичинде кантка болгон баалардын өсүш ыргагы басаңдаган.

1.2.2-график. ФАО азык-түлүк баа индексинин динамикасы

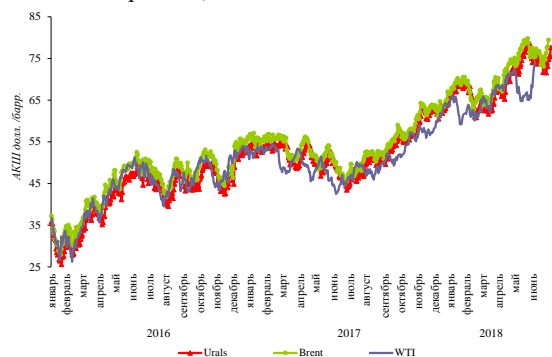

2018-жылдын II чейрегинде ФАО азык-түлүк баа индексинин орточо мааниси өтүп жаткан жылдын I чейрегине караганда, 2,4 пайызга жогору түптөлгөн. Буга каралып жаткан мезгилде дан эгиндерине, атап айтканда, күрүчкө суроо-талаптын өсүшү негизги таасирин тийгизген, бул өсүмдүк майы жана кант боюнча баа индексинин төмөндөшүн компенсациялаган.

Көпчүлүк азык-түлүк рынокторунда котировкалардын, негизинен, эл аралык соода мамилелеринин татаалданышына байланыштуу, бир аз төмөндөшү күтүлүүдө.

Энергия продукциялар рыногу

1.2.3-график. Мунайга баа динамикасы (АКШ долларында)

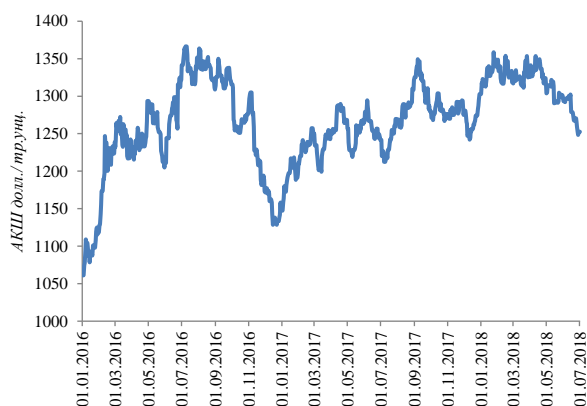
2018-жылдын II чейрегинде дүйнөлүк мунай рыногунда баалардын жогорулоо динамикасы байкалган. Мунайдын негизги сортторуна (Urals, Brent, WTI) баалар үч жылдык максимумга жетүү менен бир баррель үчүн 62,1-79,8 АКШ доллары диапазонунда өзгөрүп турган. Байкоого алынып жаткан мезгил ичинде Brent маркасындагы мунайга орточо баа өткөн чейрекке салыштырганда 11,5 пайызга жогорулап, бир баррель үчүн 75,0 АКШ долларын (өткөн жылдын ушул

мезгилине салыштырганда баа 47,6 пайызга жогорулаган) түзгөн. Бүтүндөй алганда, 2018-жыл башынан Brent маркасындагы мунайга баа 18,8 пайызга, 66,9 АКШ долларынан 79,4 АКШ долларына чейин өскөн.

2018-жылдын II чейрегинде чийки зат рыногунда баа түзүүгө фундаменталдык сыяктуу эле, конъюнктуралык факторлор да таасирин тийгизген. Ошентип, мунай бааларынын өсүшүн шарттаган факторлор болуп, төмөнкүлөр эсептелет: Жакынкы Чыгыштагы геополитикалык абалдын курчушу, ОПЕК өлкөлөрү тарабынан (негизинен, Венесуэлада, Нигерияда жана Анголада) мунай өндүрүү көлөмүнүн кыскарышы, АКШнын Иранга каршы санкцияларды киргизүү мүмкүнчүлүгү, ошондой эле Кытай тарабынан мунай заттарына болгон суроо-талаптын өсүшү. Мында АКШда мунай казып алуу көлөмүнүн көбөйтүлүшү мунай котировкаларынын өсүшүнө ооздуктоочу таасирин тийгизген.

Алтын рыногу

1.2.4-график. Алтынга баа динамикасы

Булагы: «Блумберг» МА

көбөйүшүнө өбөлгө түзгөн. Ошондой эле алтынга суроо-талаптын салыштырмалуу төмөндөшү байкалган, бул алтынга котировкаларга төмөндөтүүчү таасирин тийгизет. АКШ жана башка өлкөлөр ортосунда соода боюнча талаш-тартыштарга байланыштуу белгисиздик жагдайы металл бааларына колдоо көрсөткөн.

2018-жылдын II чейрегинде, бүтүндөй алганда, алтынга баалар төмөндөө тенденциясына ээ болгон. АКШ ФРСинин акча-кредит саясатын акырындап күчөтүшү жана бюджет тартыштыгын каржылоо үчүн АКШнын мамлекеттик баалуу кагаздарды көбүрөөк чыгаруусу Америка валютасына болгон суроо-талаптын өсүшүн жана анын бекемделишин шарттаган. Бул факторлор, ошондой эле АКШдагы башка региондорго салыштырмалуу мыкты экономикалык көрсөткүчтөр, баалуу металлдарга салымдардын ордуна АКШнын баалуу кагаздарына инвестициялардын

2-глава. Макроэкономикалык өнүгүү

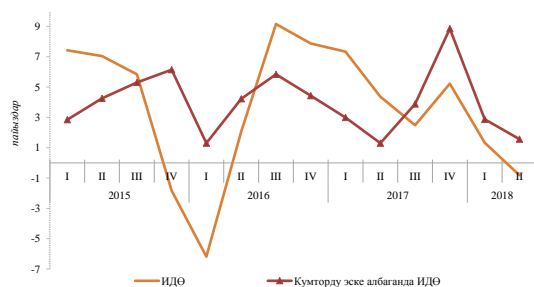
2.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногундагы суроо-талап жана сунуш

Өтүп жаткан жылдын I жарым жылдыгында экономиканын анча алгылыктуу эмес өсүш арымы байкалган, бул негизинен, «Кумтөр» кен казып алуу ишканаларынын өндүрүш көлөмүнүн кыскарышына байланыштуу болгон. Негизги соода өнөктөш өлкөлөрүнүн экономикасында экономикалык жигердүүлүктүн өсүшү жана республикага акча которуулардын алгылыктуу агымы тышкы суроо-талапка оң таасирин тийгизген.

Суроо-талап

2.1.1-график. ИДӨ динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети, эсептөөлөр: Улуттук банк

0,1 пайызды түзгөн (2017-жылдын январь-июнь айларында 5,6 пайызга өсүш байкалган). «Кумтөр» кен казып алуу ишканаларын эске албаганда, ИДӨнүн өсүшү 2,1 пайызды (2017-жылдын ушул мезгилинде 2,0 пайызга өсүү) түзгөн.

2017-жылдын ушул мезгилине салыштырганда, негизинен, «Кумтөр» кен казып алуу ишканаларынын өндүрүш көлөмүнүн кыскарышына байланыштуу 2018-жылдын январь-июнь айларында экономиканын өсүш арымы басаңдаган. Айрыкча, «Кумтөр»¹ ишканасында өндүрүш көлөмү 2017-жылдын I жарым жылдыгына салыштырганда (266,0 миң унция), 30,8 пайызга азаюу менен 184,0 миң унцияны түзгөн.

2018-жылдын январь-июнь айларында бир кызматкердин² орточо айлык эмгек акысы 2017-жылдын ушул мезгилине салыштырганда 6,6 пайызга көбөйүү менен, 15 665 сомду түзгөн. Орточо айлык эмгек акынын өсүш арымынын кыйла жогорулашы курулуш (16,3 пайыз), башка тейлөөчү иш чөйрөсүндө (21,6 пайыз), ошондой эле маалымат жана байланыш (15,1 пайыз) тармагында байкалган.

Эмгек акынын реалдуу өсүшү 2018-жылдын январь-июнь айларында 2017-жылдын ушул мезгилине салыштырганда 4,2 пайызды (2017-жылдын январь-июнь айларында 3,2 пайызга өсүү байкалган) түзгөн.

2018-жылдын I жарым жылдыгында өлкө экономикасында анча алгылыктуу эмес өсүү динамикасы байкалган. Эмгек мигранттарынын акча которуу агымдары өскөн. Калктын реалдуу эмгек акысынын өсүшүнө инфляциянын орточо төмөн арымы түрткү болгон.

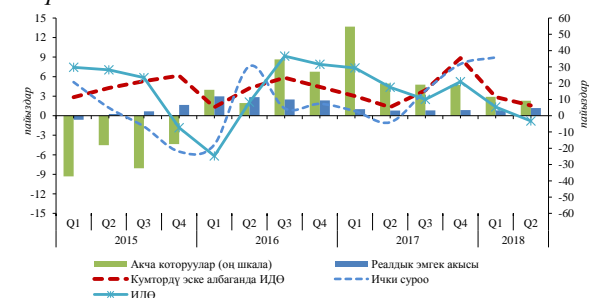
Кыргыз Республикасынын Улуттук статистикалык комитетинин алдын ала маалыматтары боюнча 2018-жылдын I жарым жылдыгында ИДӨнүн өсүшү

¹ «Центерра Голд Инк.» компаниясынын пресс-релиздерине ылайык.

² Чакан ишканаларды эске албаганда.

2.1.2-график. Ички суроо-талап жана акча которуулар динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети, эсептөөлөр: Улуттук банк

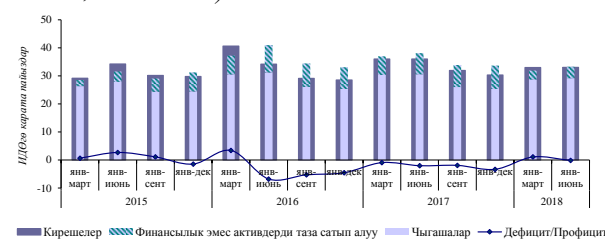
алгылыктуу динамикасына да байланыштуу болгон (2018-жылдын I чейрегинин жыйынтыгы боюнча өсүш арымы 11,6 пайызды түзгөн). Бүтүндөй алганда, 2018-жылдын башталышынан жеке адамдардын акча которуу системалары аркылуу жүзөгө ашырылган акча которууларынын алгылыктуу динамикасы байкалган: 2018-жылдын I жарым жылдыгында доллар эквивалентиндеги таза агым 2017-жылдын ушул мезгилине салыштырганда 10,2 пайызга көбөйгөн.

Мамлекеттик финансы сектору

2018-жылдын I жарым жылдыгында мамлекеттик бюджеттин тартыштыгы 0,4 млрд сомду же ИДӨгө карата 0,2 пайызды түзгөн (2017-жылдын I жарым жылдыгында бюджеттин тартыштыгы 4,0 млрд сомду же ИДӨгө карата 1,9 пайыз өлчөмүндө түптөлгөн). Мамлекеттик бюджеттин баштапкы профицити (мамлекеттик карызды тейлөө боюнча пайыздык төлөмдөрдү эске албаганда) 3,0 млрд сомду же ИДӨгө карата 1,4 пайызды түзгөн.

2.1.3-график. Мамлекеттик бюджеттин аткарылышы

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил, топтомго)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгы, Улуттук банк

Мамлекеттик бюджеттин операциялык ишке чыгашалары жылдык мааниде 5,1 пайызга же 3,0 млрд сомго жогорулоо менен 62,3 млрд сомду же ИДӨгө карата 29,1 пайызды түзгөн. Жаңы бюджеттик классификациянын, ошондой эле Бюджеттик кодексин колдонууга кирүүсүнө байланыштуу, экономикалык классификация боюнча чыгашалар түзүмүндө «гранттар жана төлөмдөр» статьясы боюнча чыгашалардын

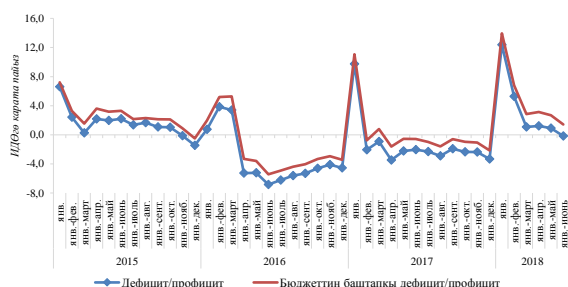
2018-жылдын I чейрегинин жыйынтыгы боюнча ички суроо-талаптын¹ өсүшү 2017-жылдын ушул мезгилине салыштырганда, 8,9 пайызды түзгөн. Мындай өсүү негизги фондулардын дүң топтомунун (+11,9 пайызга) жана материалдык жүгүртүү каражаттарынын запастарынын (+2,7 эсеге) көбөйүшүнүн эсебинен түптөлгөн түпкү керектөөнүн (+2,2 пайызга) жана дүң топтомдун (+37,3 пайызга) көбөйүшүнө байланыштуу болгон. Ички суроо-талаптын жогорулашы акча которуулардын

Отчеттук мезгил ичинде мамлекеттик бюджеттин операциялык иштен түшкөн кирешелери 2017-жылдын I жарым жылдыгынын ушул көрсөткүчүнө салыштырганда 1,1 пайызга же 0,7 млрд сомго көбөйүү менен, 70,6 млрд сомду же ИДӨгө карата 33,0 пайызды түзгөн. Салык кирешелери бюджеттин ресурстук бөлүгүнө колдоо көрсөтүү менен жалпы кирешелердин өсүшүнө олуттуу салым кошууну уланткан. Ошол эле учурда салыктан башка түшүүлөр, ошондой эле расмий трансферттер жалпы кирешелердин өсүш арымын ооздуктаган.

¹ Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин маалыматтары боюнча. 2018-жылдын II чейреги үчүн маалыматтардын жоктугунан улам, кыйла мурдагы мезгилдердеги маалыматтарга шилтеме келтирилген.

(15,3 млрд сомго) кыйла көбөйүшү жана субсидиялар менен социалдык жөлөк пулдарга чыгашалардын (8,6 млрд сомго) кыскарышы байкалган. Товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү сатып алууга чыгымдар кыскарган шартта, эмгек акыларына чыгашалардын өсүш арымы өткөн жылдагы мааниден ашкандыгы байкалган.

2.1.4-график. Бюджеттин тартыштыгы (өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил, топтолмо)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгы, Улуттук банк

боюнча операцияларга (төмөнкү топтор боюнча операцияларды камтыган: негизги фондулар, запастар, жер) бюджеттик каражаттардын таза агымы 2017-жылдын январь-июнь айларынын көрсөткүчүнө салыштырганда, 40,4 пайызга же 5,9 млрд сомго азаюу менен, 8,7 млрд сомду же ИДӨгө карата 4,1 пайызды түзгөн. Капиталдык чыгашалардын негизги үлүшү имараттарды жана курулмаларды сатып алууга туура келген, анын ичинде Мамлекеттик инвестициялар программасын ишке ашырууга байланышкан сарптоолор 3,0 млрд сомду түзгөн.

2018-жылдын январь-июнь айларынын жыйынтыгында республикалык бюджеттин ресурстук бөлүгүнүн аткарылышы 105,6 пайызды түзгөн. Пландын ашыгы менен аткарылышы салыктарды администрлөө сапатынын жакшыртылышынан улам, бажылык түшүүлөр, ошондой эле салыктан башка кирешелер менен шартталган. Бюджеттин чыгаша бөлүгүнүн аткарылышы 80,1 пайызды, анын ичинде коргоого алынган статьялар боюнча – 82,0 пайызды, коргоого алынбаган статьялар боюнча – 63,2 пайызды түзгөн.

Инвестициялар

2018-жылдын I жарым жылдыгында инвестицияларды негизги капиталга өздөштүрүү деңгээли 2017-жылдын ушул мезгилине салыштырганда (салыштырма бааларда) 5,0 пайызга көбөйгөн.

2.1.1-таблица. Каржылоо булактары боюнча негизги капиталга инвестициялар (млн сом, пайыздар)

	январь-июнь			
	2017-ж.	2018-ж.	2017-ж.	2018-ж.
	млн. сом		үлүшү, пайыздар	
Барыгы	43 668,2	45 998,0	100,0	100,0
Ички инвестициялар	32 057,9	35 695,7	73,4	77,6
Республикалык бюджет (өзгөчө кырдаалга кеткен каражаттарды кошо алганда)	2 044,8	2 597,0	4,7	5,6
Жергиликтүү бюджет	338,5	497,0	0,8	1,1
Ишканалар жана уюмдар каражаттары	13 165,5	16 063,6	34,7	34,9
Банктын кредити	791,4	1 321,2	1,8	2,9
Калктын каражаттары (КР резидентинин кайыр-садага каражаттарын кошо алганда)	13 717,7	15 216,9	31,4	33,1
Тышкы инвестициялар	11 610,3	10 302,3	26,6	22,4
Чет өлкө кредити	6 860,2	6 124,0	15,7	13,3
Тике чет өлкө инвестициялары	3 527,5	2 594,9	8,1	5,6
Чет өлкө гранттары жана гуманитардык жардам	1 222,6	1 583,4	2,8	3,5

Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети

реконструкциялоодо (30,3 пайызга), мейманканалар менен тойканалардын ишинде (2,7 эсеге), маалымат жана байланыш (17,9 пайызга), искусство жана оюн-зоок чөйрөсүндө (36,5 пайызга) негизги капиталга инвестициялар көлөмү төмөндөгөн.

Байкоого алынып жаткан мезгилде мамлекеттик карызды тейлөөгө 11,7 млрд сом же ИДӨгө карата 5,5 пайыз багытталган, анын ичинде негизги сумманы төлөө 8,3 млрд сом же ИДӨгө карата 3,9 пайызды түзгөн (2017-жылдын I жарым жылдыгында мамлекеттик карызды тейлөө 10,6 млрд сом же ИДӨгө карата 5,2 пайызды түзгөн).

Отчеттук мезгилде мамлекеттик бюджеттин капиталдык чыгашаларынын олуттуу кыскарышы байкалган: финансылык эмес активдерди сатып алуу

Негизги капиталга инвестициялардын өсүшү, айрыкча, пайдалуу кен казып алуу объектилерин курууда (1,9 пайызга), иштеп чыгуу өндүрүшүндө (1,5 эсеге), айыл чарбасында жана балык уулоодо (7,8 пайызга), дүң жана чекене соода жүргүзүүдө (37,6 пайызга), саламаттыкты сактоодо (2,4 эсеге), кесипкөй жана илимий иштерде (2 эсеге) белгиленген.

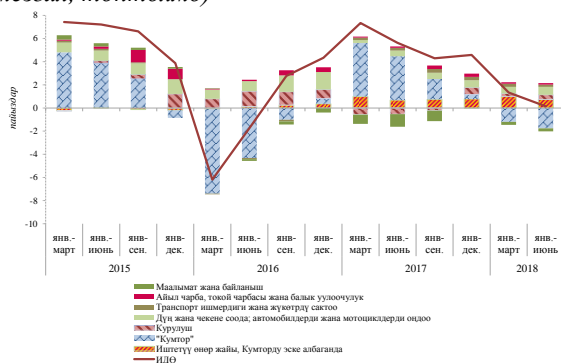
Ошол эле учурда электр энергиясы, газ, буу жана тазаланган аба менен камсыз кылуу объектилерин курууда жана

2017-жылдын I жарым жылдыгына салыштырганда, ички булактар эсебинен каржыланган негизги капиталга инвестициялар көлөмү 11,0 пайызга, мында банк кредиттеринин эсебинен – 1,7 эсеге, жергиликтүү бюджеттин эсебинен – 1,5 эсеге, республикалык бюджеттин эсебинен –1,3 эсеге, калк каражатынын эсебинен – 10,6 пайызга, ишканалар менен уюмдардын каражаттары эсебинен – 5,6 пайызга өскөн. Инвестициялар көлөмү тышкы булактар эсебинен 11,6 пайызга, мында тике чет өлкө инвестициялары эсебинен – 26,7 пайызга, чет өлкө кредиттеринин эсебинен – 11,1 пайызга кыскарган, ал эми чет өлкө гранттары жана гуманитардык жардам эсебинен каржыланган инвестициялар, тескерисинче, 29,1 пайызга көбөйгөн.

Сунуш

2.1.5-график. Негизги тармактардын ИДӨнүн өсүшүнө салымы

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил, топтолмо)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети, эсептөөлөр: Улуттук банк

чыгаруу – 24,8 пайызга, машиналарды жана жабдууларды чыгаруу – 20,4 пайызга, негизги металлдарды өндүрүү – 14,4 пайызга кыскаруусунан улам, өнөр жай өндүрүшүнүн көлөмү өткөн жылдын январь-июнь айларына салыштырганда, 5,7 пайызга төмөндөгөн.

Дүң жана чекене соода жүгүртүү, автоунааларды жана мотоциклдерди ремонттоо көлөмү 2018-жылдын январь-июнь айларында дүң (9,6 пайызга) жана чекене (3,5 пайызга) соода, ошондой эле мотор майын сатуу көлөмүнүн (4,3 пайызга) көбөйүүсүнүн эсебинен 4,3 пайызга өскөн.

Каралып жаткан мезгил ичинде жүк ташуу көлөмү өткөн жылдын ушул мезгилине салыштырганда, 4,7 пайызга өскөн.

Маалымат жана байланыш чөйрөсүндөгү 7,2 пайызга төмөндөө мобилдик байланыш кызмат көрсөтүүлөрүн сунуштоодон алынган кирешелердин азайышынан улам.

ИДӨ дефлятору 4,4 пайызды түзгөн, бул 2017-жылдын январь-июнь айлары үчүн ушул сыяктуу көрсөткүчтөн 1,2 пайыздык пунктка жогору.

Экономиканын өсүшүнө соода (0,7 п.п.), курулуш (0,4 п.п.), транспорт (0,2 п.п.) жана айыл чарбасы (0,1 п.п.) сыяктуу секторлор тарабынан алгылыктуу салым кошулган, ал эми өнөр жай сектору (-1,2 п.п.), ошондой эле маалымат жана байланыш чөйрөсү (-0,3 п.п.) тарабынан терс салым кошулган.

2018-жылдын I жарым жылдыгында ИДӨнүн анча алгылыктуу эмес деңгээлде өсүшү өнөр жай секторун, ошондой эле маалымат жана байланыш чөйрөсүн кошпогондо, экономиканын бардык секторлорунун алгылыктуу салымы менен шартталган.

Байкоого алынып жаткан мезгил ичинде мал чарба продукцияларын өндүрүү көлөмүнүн көбөйүүсүнүн эсебинен айыл чарбасындагы өндүрүш көлөмү 1,6 пайызга өскөн.

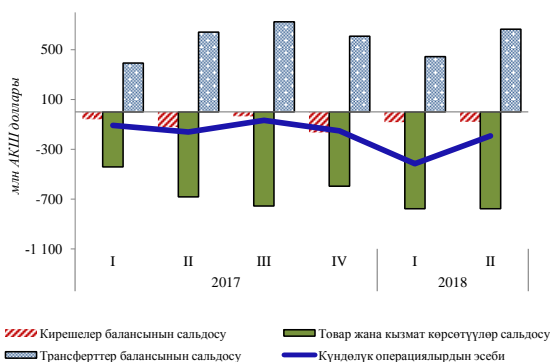
Металл кендерин казып алуу – 52,8 пайызга, транспорт каражаттарын

2.2. Тышкы сектор¹

2018-жылдын II чейрегинде күндөлүк операциялар эсебинин тартыштыгы көбөйгөн, буга күндөлүк трансферттердин таза агылып кирүүсүнүн өсүшү алкагында товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү сатуу балансынын начарлоосу түрткү берген.

2.2.1-график. Күндөлүк операциялар эсеби

(млн АКШ долларында)

Эскертүү: Алдын ала жана болжолдуу маалыматтар боюнча

2.2.1. Кыргыз Республикасынын соода балансы³

(млн АКШ долларында)

	2015	2016	2017	2017 II кв.	2018* II кв.	Өзг-үү %	Өзг-үү млн долл.
Соода тендеми	-2 240,8	-2 136,5	-2 383,3	-645,1	-721,6	11,9	-76,5
Экспорт (ФОБ)	1 619,0	1 607,9	1 813,9	402,4	442,7	10,0	40,4
Алтын	665,4	701,6	700,4	161,6	133,2	-17,6	-28,5
Импорт (ФОБ)	3 859,8	3 744,4	4 197,2	1 047,5	1 164,4	11,2	116,9
Мунайпродуктылар	830,0	467,4	467,4	129,1	124,4	-3,6	-4,7

*Алдын ала маалымат

Отчеттук мезгил ичинде товарлардын экспорту (ФОБ баасында) 10,0 пайызга көбөйүү менен 442,7 млн АКШ доллары чегинде катталган. Экспорттун динамикасына 2017-жылдын тиешелүү чейрегине салыштырганда алтынды берүүлөрдүн 17,6 пайызга төмөндөөсү көбүрөөк таасирин тийгизген. Ошону менен бирге, алтынды эске албаганда экспорттун 28,6 пайызга көбөйүүсү белгиленген, негизинен, бул кийим-кечени жана ага тиешелүү буюмдарды, сүт азыктарын, пахтаны, цементти, тамекини, тапталган айнекти ж.б берүүнүн өсүшү эсебинен жүргөн.

Жылдын II чейрегинде товарлар импорту (ФОБ баасында) 11,2 пайызга көбөйүү менен 1 164,4 млн АКШ доллары чегинде түптөлгөн. Кийим-кече жана ага тиешелүү буюмдар, бут кийим, токулган кездемелер, болот жана чоюн, электр линиялык телефондор же телеграф аппараттары ж.б ушул сыяктуу товарлардын импорттук түшүүлөрүнүн артышы байкалган. Энергия продукттарды эске албаганда импорт 1 040,0 млн АКШ доллары деңгээлинде түптөлгөн, бул 2017-жылдын II чейрегиндеги деңгээлинен 13,2 пайызга жогору.

Отчеттук мезгилде күндөлүк трансферттердин таза агылып кирүүсү 2017-жылдын ушул эле мезгилиндегиден 3,5 пайызга жогору түптөлгөн. Мигранттардын

¹ Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алуу менен алдын ала жана болжолдуу маалыматтар боюнча. Салыштыруу мезгили – өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек.

² ИДӨгө карата катыштар көрсөткүчтөрү акыркы төрт чейректи камтыган, өзгөрүлмөлүү жылдык маалыматтар негизинде эсептелген.

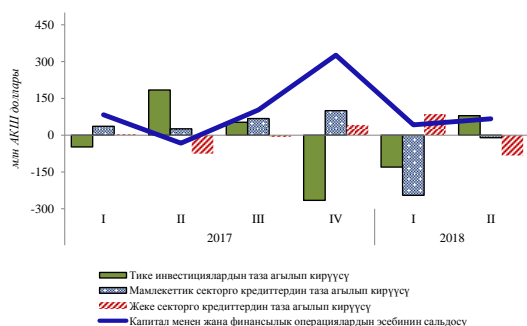
³ Тышкы соода боюнча маалыматтар айыл чарба продукциялары (2017-жылга чейин) жана ЕАЭБ өлкөлөрү менен өз ара соода жүргүзүү боюнча (2015-жылдын III чейреги) УСКнын кошумча баа берүүлөрүн жана Улуттук банктын баа берүүлөрүн эске алуу менен келтирилген.

эмгек шарттарынын ыңгайлуу болушу, ошондой эле Россия экономикасынын орточо өсүшү жеке трансферттердин таза агылып кирүү динамикасынын алгылыктуу чекте түптөлүшүнө өбөлгө түзгөн, ал 9,5 пайызга көбөйгөн.

Кызмат көрсөтүүлөр балансынын тартыштыгы отчеттук чейрек ичинде 56,0 млн АКШ долларына көбөйсө, ал эми «кирешелер» статьясы боюнча тартыштык 79,7 млн АКШ долларын түзгөн.

Улуттук банктын алдын ала-болжолдуу баа берүүлөрү боюнча 2018-жылдын II чейрегинде күндөлүк эсептин тартыштыгы капитал менен операциялардын жана финансылык операциялардын эсеби боюнча капиталдын 66,2 млн АКШ доллар өлчөмүндө агылып кирүүсү менен жабылат. Капитал менен операциялар эсеби боюнча капиталдын агылып кирүүсү 24,9 млн АКШ доллары өлчөмүндө, ал эми финансылык эсептин алгылыктуу сальдосу 41,4 млн АКШ доллары өлчөмүндө түптөлгөн.

2.2.2-график. Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби

Өлкөгө тике инвестициялардын таза агылып кирүүсү өткөн жылдын тиешелүү мезгилиндеги деңгээлинен 57,1 пайызга төмөн болжолдонгон, бул 78,9 млн АКШ долларын түзөт. Отчеттук чейрек ичинде «жана башка инвестициялар» статьясы боюнча сальдо 37,2 млн АКШ доллары өлчөмүндө терс мааниде катталган, бул мамлекеттик жана жеке сектордун кредиттерин тейлөө көлөмүнүн өсүшү алкагында ссудалык капиталдын агылып кирүү көлөмүнүн азыраак болушуна шартталган. Ушуну менен катар эле,

резиденттердин чет өлкө активдеринин 2017-жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда төмөндөөсү болжолдонууда.

Ошентип, отчеттук жылдын II чейрегинин жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми 25,4 млн АКШ доллары өлчөмүндө терс сальдодо түптөлгөн. Дүң эл аралык камдарды жабуу көлөмү товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн келечектеги импортунун 3,9 айын жабат¹.

Сомдун реалдуу жана номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекси.

2.2.2- таблица. Алмашуу курсу боюнча негизги көрсөткүчтөр.

	жыл (ор.)			ай өткөн жылдын башына карата (айдын акырына)		
	2016 (ор.) январь-декабрь	2017 (ор.) январь-декабрь	%	2017-ж. Декабрь	2018-ж. Июнь	%
РЭАК	113,7	111,4	-1,7	112,6	113,5	0,8
НЭАК	112,8	110,7	3,5	112,3	114,6	2,1
РЭАК кытай юаньына карата	80,8	85,6	-4,6	83,3	82,4	-1,1
НЭАК кытай юаньына карата	64,5	66,7	-3,0	64,2	63,8	-0,7
РЭАК еврого карата	107,2	109,0	-8,0	103,1	105,4	2,2
НЭАК еврого карата	78,8	78,6	-7,9	73,9	76,0	2,9
РЭАК каз. тенгесине карата	141,7	132,5	26,4	132,2	131,5	-0,5
НЭАК каз. тенгесине карата	152,1	147,5	43,6	149,1	152,2	2,1
РЭАК орус рублине карата	131,4	116,2	-4,9	116,5	123,9	6,3
НЭАК орус рублине карата	144,8	128,3	1,5	127,3	138,2	8,6
РЭАК АКШ долларына карата	87,2	89,9	-9,1	90,1	89,6	-0,6
НЭАК АКШ долларына карата	65,7	66,7	-8,3	66,0	67,1	1,6

* алдын-ала маалымат
 ↓ - сомдун парсызданышы, атаандаштыкка жөндөмдүүлүктүн жакшыруусу
 ↑ - сомдун бекемдешти, атаандаштыкка жөндөмдүүлүктүн начарлоосу

2018-жылдын II чейрегинин акырына карата номиналдуу жана реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун өткөн жылдын декабрь айына салыштырмалуу өсүшү байкалган. Алдын ала маалыматтар боюнча сомдун номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун (НЭАК) индекси 2017-жылдын башталышынан тартып 2,1 пайызга жогорулап, 2018-жылдын июнь айынын акырында 114,6 түзгөн.

Индексдин мындай жогорулашы сомдун 2017-жылдын декабрь айындагы орточо курсуна салыштырганда өтүп

жаткан жылдын июнь айында: орус рублине карата – 8,6 пайызга, еврого карата

¹ Конвертацияланбаган валюталарды эске алганда.

2,9 пайызга, казак теңгесине – 2,1 пайызга, АКШ долларына карата – 1,6 пайызга бекемделишинен улам түптөлгөн¹.

Кыргызстанда инфляция деңгээлинин кыйла төмөн болгондугуна карабастан², НЭАК индексинин жогорулоосу реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун индексинин да жогорулашын шарттаган, ал 2017-жылдын декабрынан тартып 0,8 пайызга кыскарган жана 2018-жылдын июнь айынын акырына карата 113,5 түзгөн.

¹ Сомду эки тараптуу алмашуу номиналдык курсу боюнча маалыматтар келтирилген, индексти эсептөө үчүн базалык мезгил катары 2010-жыл колдонулат.

² Кыргыз Республикасында 2018-жылдын II чейрегинин акырына карата инфляция өзгөргөн эмес, ал эми соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө инфляциянын орточо деңгээли алдын ала эсептөөлөр боюнча 1,3 пайызды түзгөн.

3-глава. Акча-кредит саясаты

3.1. Акча-кредит саясатын ишке ашыруу

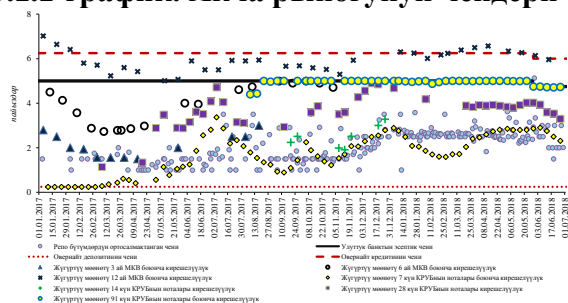
Тышкы сектор тарабынан тобокелдиктердин салыштырма тең салмакта болушун жана ички шарттардын өнүгүү тенденцияларын эске алуу менен Улуттук банк отчеттук чейрек ичинде демилгелөөчү акча-кредит саясатына таянган. Экономиканын реалдуу секторун демилгелөө боюнча чараларды андан ары колдоо максатында Улуттук банк өтүп жаткан жылдын май айында эсептик чен өлчөмүн 25 базисттик пунктка төмөндөтүү менен өз пайыздык саясатын жеңилдеткен. Улуттук банк отчеттук чейрек ичинде экономикага кредиттик ресурстардын көбүрөөк берилишин камсыз кылган.

Жалпысынан акча рыногунун пайыздык чендеринин багыты Улуттук банктын пайыздык саясатына шайкеш келген. Акча рыногунун чендеринин төмөндөөсүнүн кошумча фактору болуп, банк тутумунда улуттук валютадагы ликвиддүүлүктүн жеткиликтүү деңгээлде сакталып турушу болгон.

Улуттук банктын пайыздык саясаты

Улуттук банк инфляциянын орто мөөнөттүү мезгилге каралган болжолдуу орточо динамикасын жана экономиканын өнүгүүсүнүн түптөлгөн шарттарын эске алуу менен 2018-жылдын II чейрегинде пайыздык саясатын жеңилдеткен. Отчеттук мезгил ичинде Улуттук банктын эсептик чени (саясат чени) 25 базисттик пунктка төмөндөгөн жана 4,75 пайыз деңгээлинде белгиленген. Кабыл алынган чечимге ылайык, пайыздык чендин жогорку чеги («овернайт» кредиттери боюнча чен) 6,25 пайыздан 6,00 пайызга чейин төмөндөтүлсө, төмөнкү чек («овернайт» депозиттери боюнча чен) 0,25 пайыз деңгээлинде өзгөрүүсүз калган.

3.1.1-график. Акча рыногунун чендери

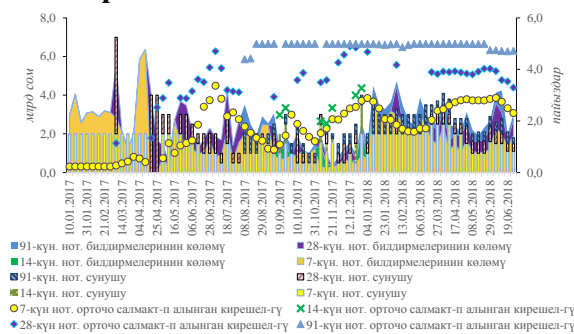

Улуттук банк тарабынан акча-кредит саясатынын пайыздык каналынын ишинин таасирин күчөтүү боюнча буга чейин кабыл алынган чараларды колдоо, акча рыногунун чендеринин эсептик ченге жакындоосун шарттаган.

Отчеттук мезгил ичинде банк тутумунда сомдун үстөк ликвиддүүлүгү шартында 28 жана 7 күндүк ноталарды

сатуу менен катар эле, 91 күндүк ноталарынын эмиссиясын сактоо боюнча тактикалык чечимдер кабыл алынган. 2018-жылдын февраль айынан июнь айына чейин белгиленген банктар аралык кредит рыногунун активдешүүсү менен бирге кыйла узак мөөнөттүү ликвиддүүлүктү абсорбациялоо боюнча операциялардын жүргүзүлүшү акча рыногунун кыска мөөнөттүү чени менен саясат ченинин ортосундагы ажырымды кыскарткан. Мында рыноктун кыска мөөнөттүү чендеринин динамикасы отчеттук чейректин акырына карата төмөндөө тенденциясына ык коюу менен саясат ченинин багытына шайкеш келген.

3.1.2-график. Улуттук банктын ноталары

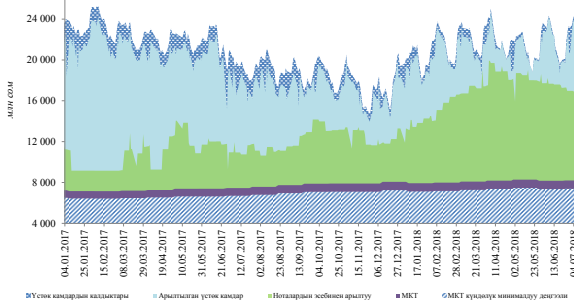

салыштырганда төмөндөгөн. Алсак, 91 күндүк ноталар боюнча орточо алынган кирешелүүлүк орточо алганда чейрек ичинде 4,90 пайыз (2018-жылдын I чейрегинде – 4,97 пайыз), 28 күндүк ноталар боюнча – 3,85 пайыз (2018-жылдын I чейрегинде – 4,13 пайыз), 7 күндүк ноталар боюнча – 2,69 пайыз (2018-жылдын I чейрегинде – 2,00 пайыз) чегинде катталган.

Жүргүзүлүп жаткан акча-кредит саясатынын демилгелөөчү мүнөзгө ээ болуусу коммерциялык банктардын кредит портфели боюнча пайыздык чендердин төмөндөөсүн шарттаган. Кредит портфели боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен отчеттук чейректин акырына карата 15,2 пайызды түзгөн, бул I чейректеги көрсөткүчтөн 0,4 п.п. төмөн (I чейректе төмөндөө 0,4 п.п. түзгөн).

Коммерциялык банктардын ликвиддүүлүгүнө тиешелүү жагдай

3.1.3-график. Коммерциялык банктардын үстөк камдары

сомго көбөйгөн.

Банк тутумунда үстөк ликвиддүүлүктүн түптөлүп жаткан деңгээлин эске алуу менен Улуттук банк тарабынан ноталар аукционун өткөрүү жана коммерциялык банктар тарабынан өздөрүнүн бош каражаттарын аталган банктын «овернайт» депозиттерине жайгаштыруу аркылуу аны абсорбациялоо боюнча операциялар жүргүзүлгөн. 2018-жылдын II чейрегинде күн сайын орточо 13,1 млрд сом үстөк ликвиддүүлүк абсорбацияланган, бул 2018-жылдын I чейрегине караганда 0,7 млрд сомго көп. Абсорбациялоо операцияларынын түзүмүндө Улуттук банктын ноталарын жайгаштыруу көлөмү көбөйгөн, алардын ичинен 91 күндүк ноталардын үлүшү отчеттук чейрек ичинде орточо 63,4 пайызды түзгөн. Бүгүндөй алганда, ноталар эсебинен арылтуу операцияларынын орточо күндүк көлөмү отчеттук чейректе 9,9 млрд сомду (2018-жылдын I чейрегине салыштырганда 2,6 млрд сомго көбүрөөк), Улуттук банкта «овернайт» депозиттерине жайгаштыруулардын көлөмү – 3,2 млрд сомду түзгөн (2018-жылдын I чейрегине салыштырганда 1,8 млрд сомго азыраак).

2018-жылдын II чейрегинде акча рыногунун орточо салмактанып алынган чени, чейрек ичинде орточо 6,3 пайызды түзгөн 12 айлык МКВ боюнча кирешелүүлүктү эске албаганда, Улуттук банктын эсептин ченинен төмөн түптөлгөн.

Орточо алганда, отчеттук жылдын II чейрегинде Улуттук банктын инструменттери боюнча орточо алынган кирешелүүлүк 7 күндүк ноталар боюнча ченди эске албаганда, I чейрекке

Улуттук банктын кредит саясаты

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде кредиттер боюнча пайыздык чендердин төмөндөшүнө өбөлгө түзүү жана экономиканы өнүктүрүүгө көмөк көрсөтүү максатында, Улуттук банктын кредит саясаты экономиканын реалдуу секторун кредиттөөнү кеңейтүүгө багытталган. Улуттук банк тарабынан кредиттик аукциондордун алкагында банк секторуна 9,0 млрд сом суммасында ресурс сунушталган, бирок коммерциялык банктар тарабынан суроо-талап сунуштан 2,8 эсеге төмөн болгон.

Коммерциялык банктарга мындан тышкары «овернайт» кредиттери жана ликвиддүүлүктү колдоо максаттары үчүн кредиттер да сунушталган.

Коммерциялык банктарга берилген кредиттердин жалпы көлөмү II чейрек ичинде 10,1 млрд сомду түзгөн.

Улуттук банктын валюта саясаты

Ички валюта рыногунда салыштырмалуу туруктуу жагдай белгиленген. Отчеттук чейректин биринчи жарымындагы өзгөрмөлүүлүктөн кийин сомдун алмашуу курсу анын экинчи жарымы боюнча туруктуу бойдон калган. Кароого алынып жаткан мезгилдин башында чет өлкө валютасына болгон суроо-талаптын жогорку өзгөрмөлүүлүгү алкагында, Улуттук банк алмашуу курсунун кескин өзгөрмөлүүлүгүн текшилөө максатында, 8,2 млн АКШ доллары суммасында чет өлкө валютасын сатуу боюнча интервенцияларды жүргүзгөн. Бүтүндөй алганда, II чейрек үчүн улуттук валютанын бекемделиши 0,4 пайызды түзгөн.

2018-жылдын II чейрегинде акча-кредит саясатынын чаралары

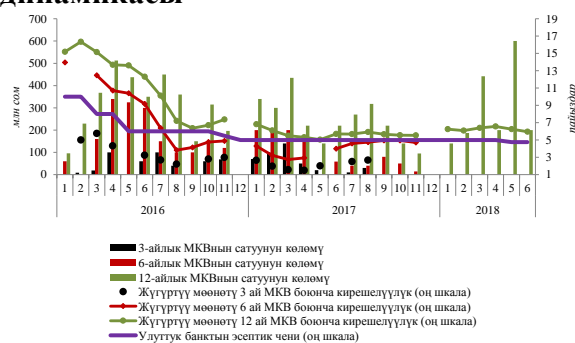
Улуттук банктын эсептик чен өлчөмү тууралуу чечим кабыл алынган	<p>Улуттук банк Башкармасы тарабынан эсептик чен өлчөмү тууралуу маселе 2018-жылдын 28-майында жана 25-июнунда эки ирет каралган.</p> <p>Улуттук банк Башкармасынын май айындагы отурумунун жыйынтыгы боюнча эсептик ченди 25 базисттик пунктка 4,75 пайызга чейин төмөндөтүү чечими кабыл алынган. Эсептик чендин өлчөмү тууралуу кабыл алынган чечимге ылайык пайыздык чендердин жогорку чеги («овернайт» кредиттери боюнча чен) 6,25 пайыздан 6,00 пайызга чейин төмөндөтүлгөн, төмөнкү чеги («овернайт» депозиттери боюнча чен) 0,25 пайыз деңгээлинде өзгөрүүсүз калган.</p> <p>Июнь айындагы отурумунун жыйынтыгы боюнча эсептик чендин өлчөмүн 4,75 пайыз деңгээлде өзгөрүүсүз калтыруу чечими кабыл алынган. Пайыздык чек өзгөрүүсүз сакталган.</p>
Кредиттик аукциондорду өткөрүү чечими кабыл алынган	<p>Улуттук банк тарабынан банктарды кайра каржылоо максаттары үчүн кредиттик аукциондор алты ирет жарыяланган. Жарыяланган алты аукциондун ичинен 1,5 млрд сомдо бекитилген кредиттер көлөмү менен бир аукцион өткөрүлгөн. 2018-жылдын I чейрегинде бекитилген каражаттарды эске алуу менен коммерциялык банктар тарабынан II чейректе 2,3 млрд сом алынган. Аталган кредиттер боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен 5,32 пайызды түзгөн.</p>

	Кредиттик ресурстар сунушунун жалпы көлөмү 9,0 млрд сомду, коммерциялык банктар тарабынан суроо-талап 3,2 млрд сомду түзгөн.
Жана башка кредиттер	Улуттук банктын банктардын ликвиддүүлүгүн колдоо үчүн берилген кредиттеринин көлөмү 141,4 млн сомду, «овернайт» кредиттери 7,6 млрд сомду түзгөн.

3.2. Финансы рыногунун инструменттери

Мамлекеттик баалуу кагаздар рыногу

3.2.1-график. МКВларды сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

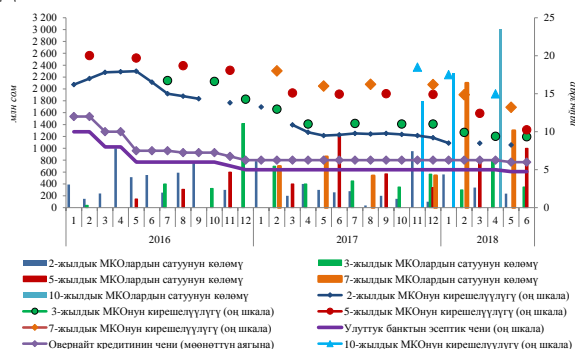
2017-жылдагы тиешелүү көрсөткүчкө салыштырганда (1,2ден 1,0 млрд сомго чейин) 15,3 пайызга кыскарган. Каттышуучулардын көбүрөөк жигердүүлүгү кароого алынып жаткан мезгилдин май айында байкалган, мында МКВга суроо-талаптын көлөмү 1,2 млрд сомду (отчеттук чейректеги суроо-талаптын жалпы көлөмүнүн 59,4 пайызы) түзгөн.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде МКВга суроо-талаптын сунуштун көлөмүнөн олуттуу артышына карабастан, Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги кошумча жайгаштырууларды жүргүзгөн эмес. Ушуга байланыштуу МКВ 1,0 млрд сом суммасында жайгаштырылган, бул Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин аларды сунуштоо көлөмүнө ылайык келет.

Жүргүзүлгөн аукциондордун жыйынтыгы боюнча орточо алынган кирешелүүлүк 12 айлык МКВ боюнча 6,3 пайыз (2017-жылдын тиешелүү чейрегине салыштырганда +0,9 п.п) деңгээлинде түптөлгөн.

Кароого алынып жаткан мезгилдин акырына карата МКВлардын жүгүртүүдөгү жалпы көлөмү 2,8 млрд сомду (жыл башынан бери -3,8 пайыз) түзгөн.

3.2.2-график. МКОлорду сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

Мамлекеттик казына векселдери

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде МКВ рыногунда катышуучулардын жогорку жигердүүлүгү сакталып турган. Ушуга байланыштуу, 12 айлык кагаздар боюнча орточо алынган кирешелүүлүктүн 2017-жылдын тиешелүү чейрегине салыштырганда бир аз жогорулоосу белгиленген.

Отчеттук мезгилде мамлекеттик казына векселдерин сунуштоо көлөмү

казына векселдерин сунуштоо көлөмү кароого алынып жаткан мезгилдин май айында байкалган, мында МКВга суроо-талаптын көлөмү 1,2 млрд сомду (отчеттук чейректеги суроо-талаптын жалпы көлөмүнүн 59,4 пайызы) түзгөн.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде МКВга суроо-талаптын сунуштун көлөмүнөн олуттуу артышына карабастан, Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги кошумча жайгаштырууларды жүргүзгөн эмес. Ушуга байланыштуу МКВ 1,0 млрд сом суммасында жайгаштырылган, бул Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин аларды сунуштоо көлөмүнө ылайык келет.

Жүргүзүлгөн аукциондордун жыйынтыгы боюнча орточо алынган кирешелүүлүк 12 айлык МКВ боюнча 6,3 пайыз (2017-жылдын тиешелүү чейрегине салыштырганда +0,9 п.п) деңгээлинде түптөлгөн.

Кароого алынып жаткан мезгилдин акырына карата МКВлардын жүгүртүүдөгү жалпы көлөмү 2,8 млрд сомду (жыл башынан бери -3,8 пайыз) түзгөн.

Мамлекеттик казына облигациялары

Отчеттук мезгил ичинде мамлекеттик казына облигациялар рыногунда суроо-талаптын олуттуу өсүшү, анын натыйжасында, МКОну сунуштоо көлөмүнүн да өсүшү белгиленген. Мындан тышкары, бардык мөөнөттүүлүк боюнча МКОлордун кирешелүүлүгүнүн төмөндөө тенденциясы байкалган.

Байкоого алынып жаткан мезгил ичинде кошумча жайгаштырууларды эске

алуу менен МКОлорду сатуунун жалпы көлөмү 6,7 млрд сомду түзүү менен 2017-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда көбүнчө 3, 7 жана 10 жылдык баалуу кагаздардын эсебинен 1,9 эсеге көбөйгөн. Мында МКО рыногунда суроо-талаптын жалпы көлөмү 2,1 эсеге, 10,2 млрд сомго чейин өсүү менен сунуштун көлөмүнөн 1,9 эсеге арткан.

Отчеттук мезгилде 10 жылдык МКОлорго көбүрөөк суроо-талап белгиленген, анын үлүшү МКО рыногунда сунушталган суроо-талаптын жалпы көлөмүнүн 46,8 пайызды түзгөн. 2017-жылдын ноябрында 10 жылдык МКОнун биринчи чыгарылышына салыштырганда 2018-жылдын II чейрегинде 300,0 млн сомдон 2,0 млрд сомго чейин эмиссия көлөмү өскөн. Мындан тышкары, суроо-талап көлөмүнүн 2017-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 3, 5, 7 жылдык МКОлор боюнча 2,2 эсеге, 21,7 пайызга жана тиешелүүлүгүнө жараша 64,5 пайызга өсүшү белгиленген. Мында 2 жылдык МКОго суроо-талап, тескерисинче, 81,9 пайызга төмөндөгөн.

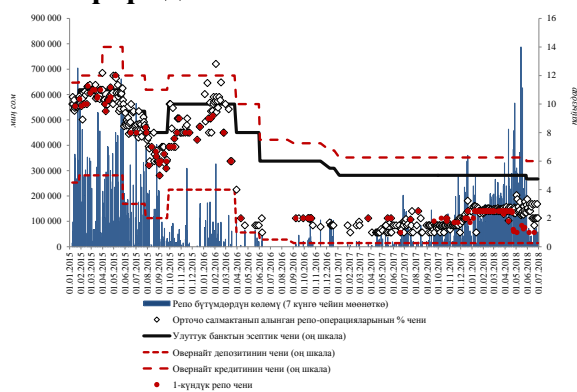
МКО рыногунда өткөрүлгөн аукциондордун жыйынтыгы боюнча катышуучулардын саны 13төн (2017-жылдын II чейрегинде) 11ге чейин бир аз төмөндөгөн, мында бул рыноктун көлөмү өскөн.

2017-жылдын II чейрегинде МКОну сатуу түзүмүндө эң жогорку үлүштү 5 жылдык МКОлор (35,7 пайыз), ал эми кароого алынып жаткан мезгилде 10 жылдык МКОлор ээлеген (44,9 пайыз).

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде өткөрүлгөн аукциондордун жыйынтыгы боюнча мамлекеттик казына облигацияларынын жалпы орточо алынган кирешелүүлүгү бардык мөөнөттүүлүк боюнча кирешелүүлүктүн азаюусу эсебинен 11,9 пайызга чейин (өткөн жылдын тиешелүү чейрегине караганда -1,0 пайыздык пункт) төмөндөгөн.

Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногу

3.2.3-график. Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда чендердин жана репо бүтүмдөрүнүн көлөмүнүн динамикасы

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда репо-операциялары боюнча орточо салмактанып алынган чендердин бир аз жогорулашы менен катар эле, операциялардын кыйла өсүшү белгиленген.

2018-жылдын II чейрегинде рынокто катышуучулардын жигердүүлүгү кыйла көбөйгөн, мында бүтүмдөр көлөмү репо-операцияларынын өсүшүнөн улам 7,0 эсеге, 12,5 млрд сомго чейин (2017-жылдын II чейрегинде – 1,8 млрд сом) өскөн. Отчеттук мезгил

ичинде банктар аралык кредиттик ресурстарга карата суроо-талаптын өсүшү алкагында, рыноктун аталган сегментинде насыя наркынын 1,7 пайыздан 2,4 пайызга чейин жогорулашы байкалган.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде «репо» шартында келишилген бүтүмдөрдүн жалпы көлөмү 2017-жылдын ушул эле көрсөткүчүнө салыштырганда 12,4 млрд сомго чейин (+7,9 эсеге) кыйла өскөн.

Жылдын II чейрегинде банктар аралык кредит рыногунда чет өлкө валютасында келишилген стандарттык бүтүмдөр ишке ашырылган эмес. Ал эми улуттук валютада 65,7 млн сом суммасында 9 күн орточо алынган мөөнөтү менен эки бүтүмгө келишилген.

Депозит рыногу

3.2.4-график. Банктардын динамикасы

Коммерциялык депозиттеринин

2018-жылдын II чейрегинде банктердин депозиттик базасынын өсүш тенденциясы сакталып турган.

Коммерциялык банктердин депозиттик базасынын көлөмү 2018-жылдын II чейрегинин акырына карата 128,3 млрд сомду түзүү менен жыл башынан бери улуттук валютадагы депозиттердин 9,9 пайызга, 70,2 млрд сомго чейин жана чет өлкө валютасындагы депозиттердин – 0,6 пайызга, 58,1 млрд сом эквивалентине чейин өсүшү эсебинен 5,5 пайызга

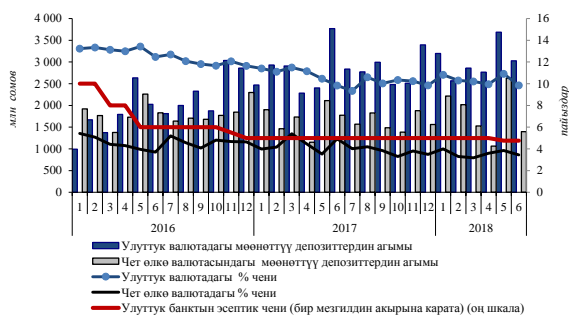
жогорулаган. Депозиттердин долларлашуусу 45,3 пайызды түзүү менен жыл башынан бери 2,2 пайыздык пунктка төмөндөгөн. Мында жеке адамдардын депозиттеринин долларлашуусу 38,0 пайызды (-3,2 п.п.) жана юридикалык жактардын депозиттеринин долларлашуусу – 50,8 пайызды (-3,5 п.п.) түзгөн.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде коммерциялык банктерга аманаттар көлөмүнүн өсүш динамикасы сакталып турган. Жаңыдан кабыл алынган депозиттердин¹ көлөмү 2017-жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда 12,1 пайызга көбөйүү менен отчеттук чейректин биринчи жарым жылдыгында 273,1 млрд сомду түзгөн. Буга улуттук валютадагы депозиттердин 154,4 млрд сомго чейин (+12,0 пайызга) өсүшү сыяктуу эле, валюталык түзүүчүнүн да – 118,8 млрд сом эквивалентине чейин өсүшү (+12,4 пайыз) себеп болгон. Түзүмдөр боюнча жаңыдан кабыл алынган аманаттардын көбөйүшү, эң башкысы, талап боюнча төлөнүүчү депозиттердин 12,7 пайызга өсүшү менен байланыштуу болгон. Ал эми жаңыдан кабыл алынган мөөнөттүү депозиттердин көлөмү 7,6 пайызга өскөн. Мөөнөттүү депозиттердин негизги көлөмүн узак мөөнөттүү депозиттердин үлүшүн 40,0 пайызга чейин пропорционалдуу төмөндөтүү менен 60,0 пайыз салыштырма салмакка ээ кыска мөөнөттүү депозиттер ээлешкен.

Мында мөөнөттүүлүгү боюнча кыска мөөнөттүү депозиттердин (1 жылга чейинки) үлүшү узак мөөнөттүү ресурстардын үлүшүн 30,4 пайызга чейин пропорционалдуу төмөндөтүү менен депозиттик базада жыл башынан бери 69,6 пайызга чейин өскөн (+0,7 пайыздык пункт), бул калктын кыйла кыска мөөнөттөргө салынган аманаттарынын көбөйгөндүгүн тастыктап турат. 2018-жылдын II чейрегинде улуттук валютада жаңыдан кабыл алынган депозиттер боюнча негизги үлүштү 6 айдан 3 жылга чейинки (46,7 пайыз) жана 1 жылдан 3 жылга чейинки (34,2 пайыз) депозиттер, ал эми чет өлкө валютасында тиешелүүлүгүнө жараша 29,6 пайыз жана 36,9 пайыз үлүшү менен ушул эле мөөнөттөрдөгү депозиттер негизги үлүштү ээлеген. Ушуга байланыштуу депозиттик базанын жалпы дюрациясы кароого алынып жаткан мезгилдин акырына карата 4,6 айды (жыл башынан бери -0,2 ай), мөөнөттүү депозиттер дюрациясы 12,8 айды (жыл башынан бери -0,4 ай) түзгөн.

¹ Жаңыдан кабыл алынган депозиттердин көлөмүндө банктердин кардарларынын эсептешүү эсептери эске алынган эмес.

3.2.5.-график. Коммерциялык банктардын мөөнөттүү депозиттеринин агымдар динамикасы

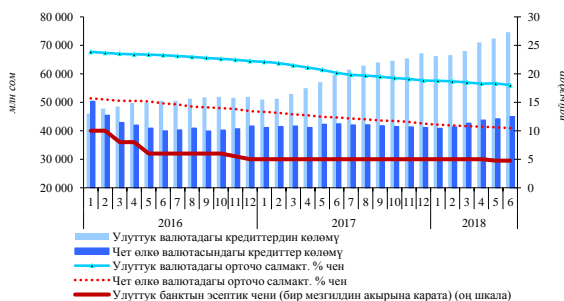

мөөнөттүүлүк боюнча чендердин төмөндөшүнүн эсебинен, 0,25 пайыздык пунктка төмөндөө менен 10,24 пайызды түзгөн. Муну менен бирге эле, чет өлкө валютасында мөөнөттүү аманаттардын орточо салмактанып алынган чени, 0-1 айга чейинки мөөнөттөгү депозиттерди эске албаганда, бардык мөөнөттүүлүгү боюнча чендердин төмөндөшүнүн эсебинен 0,67 пайыздык пунктка төмөндөө менен 3,63 пайызды түзгөн.

Кароого алынган мезгилдин акырына карата депозиттер рыногунда концентрациялануу индекси 0,10 деңгээлинде түптөлгөн, бул концентрациялануунун орточо деңгээлине жана рынокто бирдей үлүшкө ээ он катышуучунун иш алып баруусуна ылайык келет.

Кредит рыногу

3.2.6-график. Бир мезгилдин акырына карата коммерциялык банктардын кредиттик карызынын динамикасы

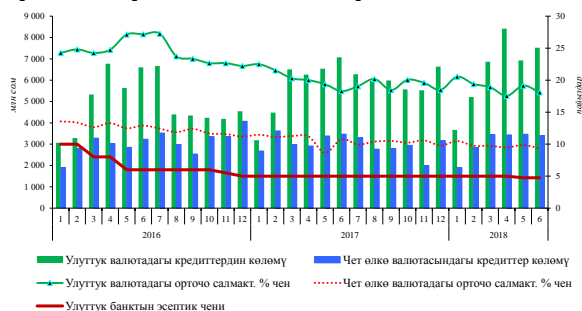
улуттук валютадагы кредиттер 11,0 пайызга, 74,6 млрд сомго чейин, ал эми валюталык түзүүчү – 9,4 пайызга, 45,0 млрд сом эквивалентине чейин өскөн. Кредит портфелинин долларлашуусу жыл башынан бери 0,3 пайыздык пунктка, 37,6 пайызга чейин төмөндөгөн, бул 3 жылга чейинки кредиттердин долларлашуу деңгээлинин төмөндөшүнөн улам келип чыккан. Мында, эң жогорку долларлашуу деңгээли 3 жылдан жогору мөөнөткө берилген кредиттер (23,4 пайыз), ал эми эң төмөн – 1 айдан 3 айга чейинки мөнөткө берилген кредиттер боюнча (0,15 пайыз) белгиленген.

Отчеттук мезгил ичинде улуттук валютадагы жаңыдан кабыл алынган депозиттер боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен 2,53 пайызды (2017-жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда -0,18 п.п), чет өлкө валютасындагы аманаттар боюнча – 0,43 пайызды (-0,16 п.п.) түзгөн. Байкоого алынган мезгил ичинде улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттер боюнча орточо салмактанып алынган чен негизинен 0дөн 1 айга чейинки мөөнөттүү аманаттарды эске албаганда, бардык

2018-жылдын II чейрегинде улуттук валютадагы кредиттерди берүү менен кредит портфелинин көлөмү арттырылган. Муну менен бирге, улуттук жана чет өлкө валюталарындагы кредиттер боюнча пайыздык чендердин төмөндөө динамикасы улантылган.

Алсак, кароого алынып жаткан мезгилдин акырына карата коммерциялык банктардын кредит портфелинин көлөмү жыл башынан бери 10,4 пайызга көбөйүү менен 119,6 млрд сомду түзгөн. Мында,

3.2.7-график. Мөөнөттүүлүк категориялары боюнча улуттук жана чет өлкө валюталарындагы жаңы кредиттер боюнча чендер

Отчеттук мезгил ичинде улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттердин көлөмү 22,9 млрд сомду түзгөн, ал 2017-жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда 1 айдан 3 айга чейинки мөөнөткө берилген кредиттерден тышкары бардык мөөнөттүүлүк боюнча кредиттердин өсүшүнүн эсебинен 15,1 пайызга көбөйгөн. Тармактар боюнча алганда мындай өсүш, негизинен, «транспорт», «социалдык кызматтар» жана «өнөр жай» секторуна кредиттердин артышы менен байланыштуу болгон.

3 жылдан жогору мөөнөткө берилген кредиттер көлөмүнүн өсүшүнө байланыштуу, чет өлкө валютасындагы кредиттердин көлөмү сом эквивалентинде 10,3 млрд сомго чейин өскөн. Мында, тармактар боюнча алып караганда кредиттердин жогорулоосу «айыл чарба» (+5,3 эсе), «социалдык кызматтар» (+47,4 пайыз) жана «курулуш» (+32,1 пайыз) сыяктуу секторлордо белгиленген.

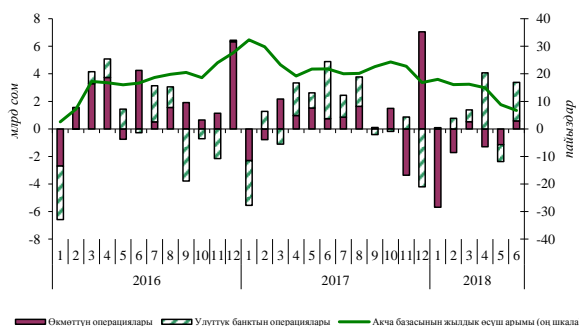
Улуттук валютадагы жаңыдан берилген кредиттер боюнча дюрация жыл башынан бери 3,5 айга төмөндөгөн (24,5 айга чейин), ал эми чет өлкө валютасында – 1,6 айга (35,4 айга чейин) өскөн.

2018-жылдын II чейрегинде улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттер боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен 2017-жылдын ушул эле көрсөткүчүнө салыштырганда 0,96 пайыздык пунктка, 18,27 пайызга чейин (байланышка, даярдоо жана кайра иштетүүгө, ипотекага кредиттерден тышкары бардык тармактар боюнча чендердин төмөндөшүнүн эсебинен), чет өлкө валютасында – 0,65 пайыздык пунктка, 9,56 пайызга чейин («байланыш», «даярдоо жана кайра иштетүү», «ипотека» секторлорунан тышкары бардык тармактар боюнча чендердин төмөндөшүнүн эсебинен) азайган.

Кредиттөө рыногунун жалпы концентрациялануу көрсөткүчү 0,09 түзгөн, бул концентрациялануунун төмөн деңгээлине ылайык келет жана рынокту он бир банк ортосунда бөлүштүрүүгө эквиваленттүү. Тармактык концентрациялануу көрсөткүчү 33,1 пайыз деңгээлинде түптөлүү менен негизги үч кредиттөө сектору белгиленген.

3.3. Монетардык индикаторлор динамикасы

3.3.1-график. Өкмөттүн жана Улуттук банктын операцияларынын акча базасынын өзгөрүүсүнө салымы

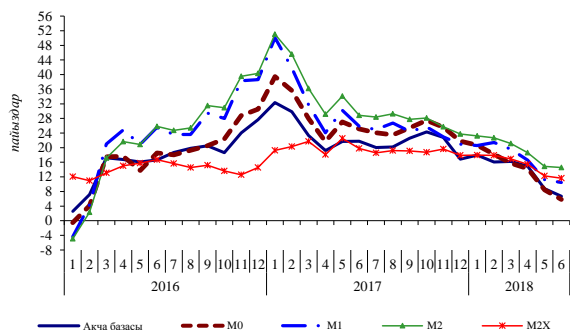
Акча базасы

2018-жылдын экинчи чейрегинин акырында акча базасынын жылдык өсүш арымы 6,7 пайызды түзгөн, отчеттук чейрек ичинде акча базасы 4,0 пайызга көбөйгөн. Отчеттук чейрек ичинде акча базасынын көбөйүшүнө Улуттук банктын операциялары таасирин тийгизген, (+5,6 млрд сом), ал эми Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн операциялары акча базасын төмөндөткөн

(-1,9 млрд сом). Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн операцияларынын ичинен МКОнун эмиссия көлөмдөрүн арттыруу акча базасынын төмөндөшүнө таасирин тийгизген.

Акча базасынын түзүмүндө олуттуу өзгөрүүлөр орун алган эмес. Отчеттук мезгилдин акырына карата акча базасынын түзүмүндө башка депозиттик корпорациялардын камынын салыштырма салмагы 10,8 пайызды түзгөн, ал эми жүгүртүүдөгү акчанын үлүшү 89,2 пайызда калыптанган.

3.3.2-график. Акча топтомдорунун номиналдык өсүш арымы (жылдык мааниде)

Отчеттук чейрек ичинде акча топтомдорунун жылдык өсүш арымынын басаңдашы улантылган. Акча топтомдорунун өсүшүнүн динамикасынын басаңдашынын негизги себебинен болуп, банктардан тышкаркы акчанын жылдык өсүш арымынын төмөндөшү саналган. Отчеттук чейрек ичинде банктардан тышкаркы акча 3,5 пайызга өскөн, 2017-жылдын ошол эле мезгилинде өсүш 13,2 пайызды түзгөн. Отчеттук чейректин акырында банктардан

тышкаркы акчанын жылдык өсүшү 5,8 пайызды түзгөн (2018-жылдын I чейрегинин акырында өсүш 15,7 пайызда түптөлгөн).

M2X акча топтому отчеттук чейрек ичинде 1,8 пайызга өскөн жана мезгилдин акырына карата 196,3 млрд сомду түзгөн. Мында M2X акча топтомунун жылдык өсүшү 11,6 пайызды түзгөн.

M2X акча топтомуна камтылган депозиттер¹ жыл ичинде 16,1 пайызга өскөн. Өсүү улуттук валютадагы депозиттердин 27,6 пайызга өсүшүнүн эсебинен сыяктуу эле, чет өлкө валютасындагы депозиттердин 3,7 пайызга көбөйүүсүнүн натыйжасынан улам да келип чыккан.

Экономикага кредиттин жалпы көлөмү² бир мезгилдин акырына карата 122,0 млрд сомду түзүү менен жыл ичинде 17,2 пайызга көбөйгөн. Мында, улуттук валютадагы кредиттер 24,0 пайызга, ал эми чет өлкө валютасындагы кредиттер 8,9 пайызга көбөйгөн. Отчеттук чейрек ичинде экономикага кредит 8,0 пайызга өскөн.

¹ Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттерин эске албаганда, жеке адамдардын, юридикалык жактардын жана башка финансы-кредит мекемелеринин депозиттери.

² Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө жана резидент эместерге кредиттерди эске албаганда, жеке адамдардын, юридикалык жактардын жана башка финансы-кредит мекемелеринин кредиттери.

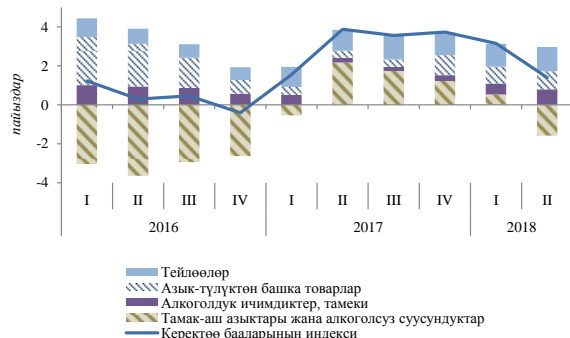
4-глава. Инфляция динамикасы

Кыргызстанда орун алган инфляция өтүп жаткан жылдын биринчи чейрегинин төмөндөө динамикасын сактап келген. Өлкөдө инфляциялык жагдай туруктуу бойдон калган. Азык-түлүк бааларынын өсүшү эң башкысы жашылчаларга болгон баанын төмөндөшүнөн улам азайган. Рыноктук инфляция Улуттук банктын максаттуу көрсөткүчүнүн деңгээлинде туруктуу динамиканы көрсөткөн.

4.1. Керектөө баа индекси

4.1.1-график. КБИ түзүмүнүн динамикасы

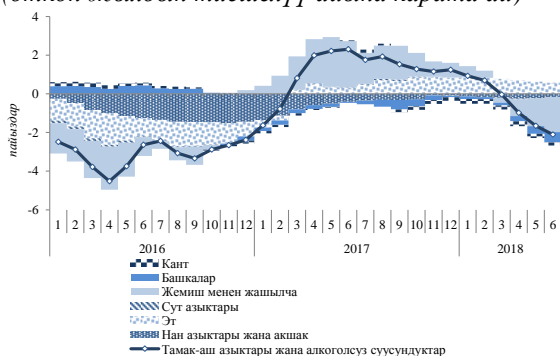
(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

2018-жылдын II чейрегинде инфляция басандаган. Керектөө баа индексинин өсүшү экинчи чейрек үчүн 1,4 пайызды түзүп мурунку чейректеги 3,1 пайыздан азайып, ошондой эле 2017-жылдын II чейрегине салыштырганда 2,5 п.п. төмөн болгон. Июнь айында инфляция жылдык мааниде 0,8 пайызга калыптанган. Мында, баанын төмөндөшүнүн негизги себебинен болуп, жогорку импорттук берүүлөрдү эске алганда, азык-түлүк товарларына негизинен жашылчаларга жана жемиштерге карата баа индексинин төмөндөшү саналган.

4.1.2-график. Жылдык керектөө баа индекси азык-түлүккө баалар салымынын динамикасы

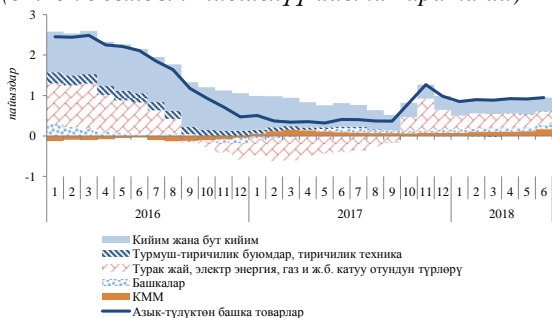
(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

Азык-түлүк товарларына карата баа индекси 2018-жылдын июнь айында жылдык мааниде 4,6 пайызга төмөндөгөн. Көпчүлүк азык-түлүк товарларына карата баалар өткөн жылдын тиешелүү айына караганда төмөн болгон. Бул топто көпчүлүк негизги товарларга карата баанын өсүшү ички өндүрүш сыяктуу эле, импорттун эсебинен да азык-түлүк товарларынын салыштырмалуу жогорку сунушун эске алуу менен терс түптөлгөн же болбосо нөл деңгээлинде турган. Буга тышкы азык-түлүк рынокторунда орун алган алгылыктуу жагдай өбөлгө түзгөн. Азык-түлүк инфляциясына карата жогорулатуу таасирин эт жана сүт азыктарынын баасынын өсүшү гана тийгизген.

4.1.3-график. Жылдык КБИдеги азык-түлүктөн башка товарларга баалар салымынын динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

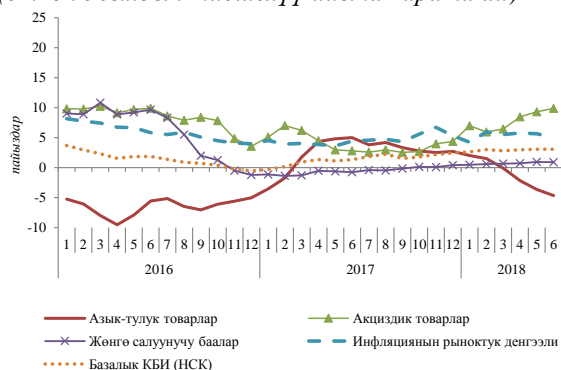

«Алкохолдук ичимдиктер жана тамеки заттары» деп аталган товардык бөлүгүндө баалар өтүп жаткан жылдын январь айында акциздик чендин жогорулашынан улам, тамеки заттарына баанын өсүшүнүн эсебинен 9,4 пайызга жогорулаган.

Рыноктук инфляция өсүштүн туруктуу арымын көрсөтүп, июнь айында 5,1 пайызды түзүү менен бирге Улуттук

4.1.4-график. Товарлар топтору боюнча керектөө баа индексинин динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

банктын 5-7 пайыз максаттуу көрсөткүчүнүн чегинде турган.

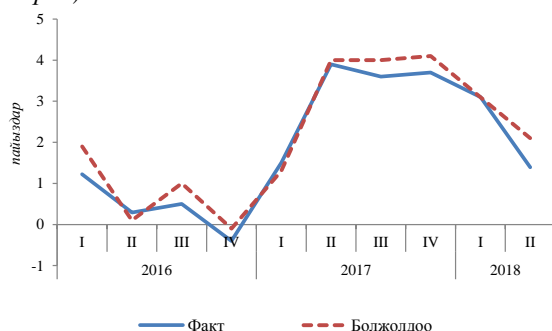
Азык-түлүктөн башка товарларга жана акы төлөнүүчү кызматтарга баа индекси өткөн айлардагыдай эле, негизги товардык позициялар боюнча орточо өсүштү калтырган. Баага карата жогорулатуучу таасир күйүүчү-майлоочу материалдарга, байланыш кызмат көрсөтүүлөрүнө, тойкана жана мейманкана кызмат көрсөтүүлөрүнө карата баанын жылдык мааниде өсүшү жагынан байкалган.

Азык-түлүктөн башка инфляция 2018-жылдын июнь айында 3,3 пайызды түзгөн, акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөргө баалардын өсүшү 6,5 пайызды түзгөн.

4.2. Болжолдоону факт менен салыштыруу

4.2.1-график. КБИнин айкын жана болжолдуу мааниси

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

2018-жылдын II чейрегинде айкын инфляция Улуттук банктын болжолдоосунан төмөн түптөлгөн. Азык-түлүк баалары экинчи чейректе «жашылчалар жана жемиштер» тобунун жана башка азыктардын төмөн бааларынан улам болжолдоолордон төмөн түптөлгөн.

5-глава. Орто мөөнөткө каралган болжолдоо

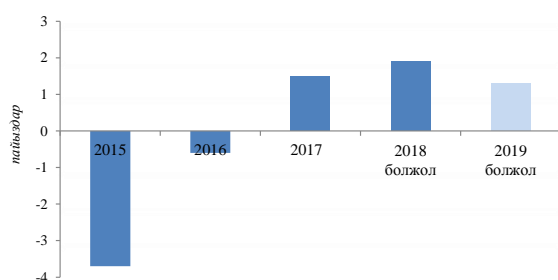
5.1. Тышкы чөйрө жөнүндө божомолдор

5.1.1. Соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдүн өнүгүүсүн болжолдоо

Россия

5.1.1.1-график. Россиянын реалдуу ИДӨсүнүн өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: ЭВФ, «Блумберг» маалымат агенттиги, Россия Федерациясынын Экономиканы өнүктүрүү министрлиги

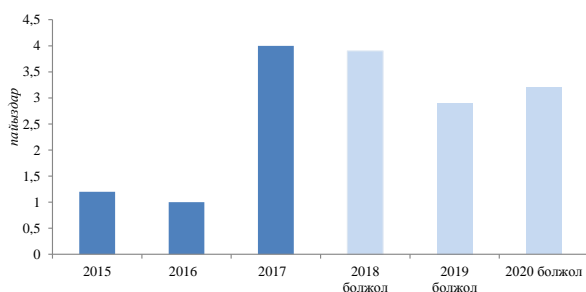
талабынын кыскарышына, ошондой эле басандашы жана геосаясий абалдын белгисиздиги менен 2019-жылдын башынан тартып КНС ченинин жогорулашына байланыштуу болгон (Россия Федерациясынын Экономиканы өнүктүрүү министрлигинин болжолдоосу).

2018-жылдын калган мезгилдеринде жана 2019-жылы Россия Банкынын негизги ченди төмөндөтүү жагында кылдат мамилени сакташы күтүлүүдө. Инфляциянын 4 пайыздан жогору четтөөсүнүн орто мөөнөттүк тобокелдиктери мурдагыдай эле басымдуулук кылууда. Айрыкча, Россияда КНСтин базалык ченинин 18ден 20 пайызга чейин пландаштырылган жогорулашы жана инфляциялык күтүүлөрдүн өсүшү менен катар эле төмөн базанын таасиринин жоктугу келерки жылда инфляцияны убактылуу 4 пайыздан жогору жогорулашына алып келет жана мындан ары бул көрсөткүч 4 пайыз таргет деңгээлинде турукташат.

Казакстан

5.1.1.2-график. Казакстандын реалдуу ИДӨсүнүн өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: «Блумберг» маалымат агенттиги, эл аралык финансы институттары

мөөнөттүк мезгил ичинде таасирлердин жоктугунан улам, Казакстан экономикасынын өсүшү чийки затка карата жогорку баанын орун алышы шартында минерал ресурстарын казып алуу, өндүрүү жана экспорттоо көлөмдөрүнүн көбөйүшү, ошондой эле ири

Орто мөөнөттүк мезгилде Россияда экономиканын 2019-жылга карата бир аз басандашы менен алгылыктуу өсүш арымы сакталууда.

Отчеттук жылдын жыйынтыгына ылайык ИДӨнүн өсүшү 1,9 пайыз деңгээлинде күтүлүүдө. Ушуну менен бирге эле, өлкөнүн экономикалык өсүшү 2019-жылы 1,3 пайызга чейин басандайт, мында өткөн болжолдоодон 1,9 пайызга четтөө 2018-жылда күтүлгөн 6,3 пайыздан тартып 2019-жылы кеминде 1 пайызга чейин эмгек акынын өсүш арымынын басандашынын алкагында керектөө суроо-

өлкөдө инвестициялык жигердүүлүктүн өсүшү менен бирге эле, өлкөнүн экономикалык өсүшү 2019-жылы 1,3 пайызга чейин басандайт, мында өткөн болжолдоодон 1,9 пайызга четтөө 2018-жылда күтүлгөн 6,3 пайыздан тартып 2019-жылы кеминде 1 пайызга чейин эмгек акынын өсүш арымынын басандашынын алкагында керектөө суроо-өлкөдө инвестициялык жигердүүлүктүн өсүшү менен бирге эле, өлкөнүн экономикалык өсүшү 2019-жылы 1,3 пайызга чейин басандайт, мында өткөн болжолдоодон 1,9 пайызга четтөө 2018-жылда күтүлгөн 6,3 пайыздан тартып 2019-жылы кеминде 1 пайызга чейин эмгек акынын өсүш арымынын басандашынын алкагында керектөө суроо-

Орто мөөнөттүк мезгил ичинде Казакстан экономикасынын алгылыктуу өсүш арымы күтүлүүдө. 2018-жылга карата экономиканын өсүш болжолдоосу II чейректе күтүлгөнгө караганда түптөлгөн жогорку айкын маалыматтардан жана мунай баасы жана аны казып алуу көлөмдөрү боюнча болжолдоолордун жакшыртылышынан улам 3,9 пайызга чейин көбөйүү жагына бир аз корректировкаланган (3,8 пайыз ордуна). 2019-2020-жылдары өсүш тиешелүүлүгүнө жараша 2,9 жана 3,2 пайыз деңгээлинде күтүлүүдө. Орто

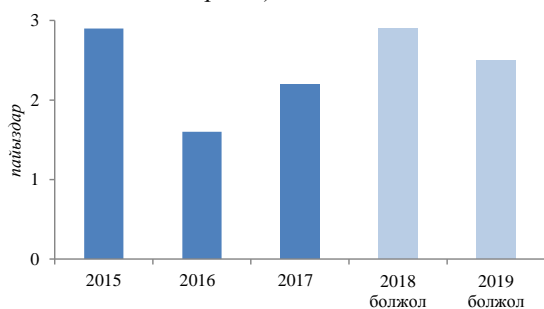
инвестициялык долбоорлорду жана экономиканы колдоо боюнча мамлекеттик программаны ишке ашыруу менен колдоого алынган.

Казакстанда инфляцияны басаңдатуу боюнча күтүүлөр орто мөөнөттүк мезгил ичинде тышкы таасирлердин жоктугунан улам сакталган. Алсак, 2018-жылы инфляция 5-7 пайыз максаттуу чегинде басаңдай баштайт, ал эми 2019-жылы 4-6 пайыз чегине акырындык менен өтөт. Орус рублинин алсыздыгы жана мунай баасынын төмөндөшү Казакстанда инфляциянын тездетилишинин негизги тышкы тобокелдиктеринен болуп саналган.

АКШ

5.1.1.3-график. АКШнын реалдуу ИДӨсүнүн өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: «Блумберг» маалымат агенттиги

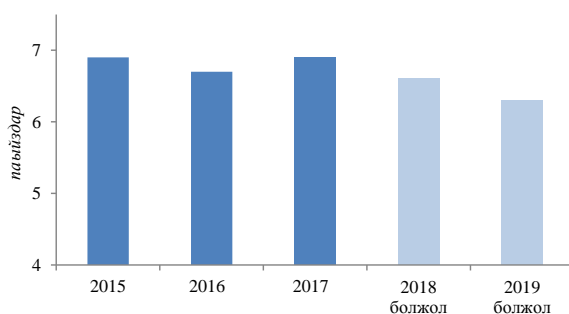
жылы 2,5 пайызга жогорулайт. Ушуну менен бирге эле, 2020-жылы аталган чаралардын таасири төмөндөп, каржылоо наркы жогорулап, экономиканын өсүш арымы өткөн жылдарда байкалган орточо мааниге чейин басаңдайт.

Керектөө баа индексинин өсүшү отун-энергетикалык товарларга карата баанын жогорулоо таасиринин азаюусунан улам басаңдай баштайт. Өтүп жаткан жылы керектөө баа индекси 2017-жылга салыштырмалуу болжолу менен 2,5 пайызга, 2019-жылы 2,3 пайызга жогорулайт. АКШнын Федералдык резерв системасы эки пайыз деңгээлинде базалык инфляцияны кармап туруу үчүн базалык ченди акырындык менен жогорулатат.

Кытай

5.1.1.4-график. Кытайдын реалдуу ИДӨсүнүн өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: Кытай Эл Республикасынын Улуттук статистика бюросу, «Блумберг» маалымат агенттиги

көрсөткүчтөрү 2018-жылы 6,6 пайызга жана 2019-жылы 6,3 пайызга чейин бара-бара төмөндөйт. Кытай товарларына бажы тарифтеринин жогорулашынан потенциалдуу терс таасир 2018-2019-жылдарда дүйнө экономикасынын тездетилишинин алкагында тышкы суроо-талаптын көбөйүшү менен кээ бир даражада компенсацияланат.

Өтүп жаткан жана келерки жылдарда АКШ экономикасынын өсүш арымынын бир аз тездетилиши күтүлүүдө. Корпоративдик салыктардын олуттуу төмөндөшү жана жеке салыктардын бир аз төмөндөшү, жөнгө салуу жүгүнүн азайышы экономикалык жигердүүлүккө оң таасирин тийгизет, ал бизнес инвестицияларды тездетүүдө жана түпкү керектөөнүн туруктуу өсүшүн сактоодо байкалат. Болжолдоолорго ылайык, 2018-жылы АКШнын ИДӨ көлөмү болжолу менен 2,9 пайызга, 2019-

Кытайда экономиканын өсүш арымынын басаңдашы улантылат. Экономикалык жигердүүлүктүн динамикасы токтотуучу мүнөзгө ээ болгон өлкө бийлигинин көрүлгөн чараларына жана АКШ менен соода боюнча пикир келишпестиктерге байланыштуу тынчсызданууга карабастан туруктуулукту жана алгылыктуу жүгүртүүлөрдү көрсөткөн. Кытай финансылык тобокелдиктерди төмөндөтүү, курчап турган чөйрөнү булгоону чектөө, ашыкча өндүрүштүк кубаттуулукту кыскартуу боюнча саясатты жүргүзүүнү улантат. Мында, экономиканын өсүшүнүн

Кытайда инфляция бир аз жогорулап, 2018-2020-жылдарда туруктуу суроо-талап жана тең салмактуу акча-кредит саясаты шартында эки пайыздан жогору болгон орточо деңгээлде жайгашат.

5.2. Орто мөөнөткө каралган болжолдоолор

2018-жылдын II чейрегинде тышкы шарттардын жана ички конъюнктуранын өнүгүшү тууралуу болжолдоолор Улуттук банк Башкармасынын 2018-жылдын май айындагы отурумунда бекитилген базалык сценарийине көбүрөөк деңгээлде дал келген.

Алдын ала маалыматтар боюнча Кыргыз Республикасынын экономикасындагы чогуу алгандагы суроо-талап 2018-жылдын биринчи жарым жылдыгы ичинде өсүүнү улантып, экономика ичинде кирешелердин өсүшү сыяктуу эле, акча которуулардын өсүшүнөн да колдоого алынган.

Дүйнөлүк азык-түлүк товарлар рыногунда баалар негизги айыл чарба продукцияларынын түшүмү боюнча жогорку болжолдоолордон улам туруктуу бойдон калууда. Мындай тенденцияларды эске алганда, азык-түлүк товарларына карата баа динамикасы өтүп жаткан айыл чарба мезгилинин акырына чейин туруктуу болору күтүлүүдө (2018-жылдын июнь айы – 2019-жылдын июль айы).

Дүйнөлүк энергия продукциялар рыногунда баа динамикасы баррель үчүн 70-80 АКШ доллар диапозонунда орун алган, бул көрсөткүч өтүп жаткан жылдын июль айында «ОПЕК+» макулдашуусунун катышуучулары тарабынан 2018-жылдын 22-июнундагы мунайды казып алуу көлөмүн суткасына 1 млн баррелге арттыруу жөнүндө кабыл алган чечиминин негизинде төмөндөгөн. Мындай чечим «ОПЕК+» макулдашуусунун алкагында мунайды казып алуу көлөмүн чектөө планы артыгыраак аткарылганына байланыштуу кабыл алынган. Бул макулдашуу өтүп жаткан жылы мунай баасын колдоого алууну улантуу менен 2018-жылдын акырына чейин ушул абалда сакталат. Россиянын Энергетика министрлигинин билдирүүсүнө ылайык 2019-жылдын 1-январынан тартып «ОПЕК+» өз ишин «Супер-Опек» деп аталган жаңы аталышта улантышы ыктымал, анын потенциалдуу мүчөлөрү катары Россия, Бразилия, Мексика, Казакстан жана Азербайжан болушу мүмкүн. Ошентип, орто мөөнөттүк келечекте учурдагы деңгээлдерде мунай баасынын сакталышын жана Россия, Казакстан сыяктуу биздин өнөктөш өлкөлөр үчүн алгылыктуу тышкы экономикалык абалды күтүүгө болот.

Россия экономикасына карата санкциялык басымдын потенциалдуу өсүшү көбүрөөк деңгээлде Кыргыз Республикасын кошо алганда, биздин регионго тиешелүү өлкөлөрдүн экономикасынын келечегин аныктайт. Россияга карата АКШнын катуулатылган санкциялары Сбербанк, ВТБ Банк, Газпромбанк, Промсвязьбанк, Россельхозбанк жана Внешэкономбанк сыяктуу ири Россия банктарына; «Аэрофлот» улуттук авиаташуучуга жана Россиянын суверендүү карыз рыногуна да кедергисин тийгизиши ыктымал.

Россияга карата санкциялардын жаңы топтому «Кремлдин агрессиясынан Американын коопсуздугун коргоо жөнүндө акт» (Defending American Security from Kremlin Aggression Act – DASKAA) деген аталыштагы мыйзам долбоорунун алкагында АКШ сенатынын кароосуна киргизилген. Аталган мыйзам долбоорунда Россияга карата бардык колдонуудагы санкцияларды бирдиктүү базага киргизүү жана ошол эле өлкөнүн финансы секторуна карата багытталган бир катар жаңы санкцияларды жана Россия менен тышкы сооданы чектеген санкцияларды колдонуу каралган. Өтүп жаткан жылдын 8-августунда бул мыйзам долбоорунун толук версиясынын Россиянын жалпыга маалымдоо каражаттарында жарыяланышы орус валютасынын АКШ долларына карата нарксызданышына алып келген.

Бирок, рынок аналитиктеринин баа берүүсүнө ылайык, мыйзам долбоорунун ушул түрүндө кабыл алынышы күмөн, мында DASKAA параметрлеринин ири бөлүгүнүн кыйла жеңилдетилиши күтүлүүдө, айрыкча АКШ аймагында «Аэрофлоттун» иши

чектелбейт, АКШда россия банктарынын операцияларынын чектелиши күтүлүп жатканга караганда бардыгын камтыбашы мүмкүн, ошондой эле мамлекеттик карыз менен операциялар да чектелбейт. Мындан улам, санкциялардын жаңы топтомунун таасири өтө эле чектелүү болуп, орто мөөнөттүк мезгил ичинде Россиянын экономикалык өсүш көрсөткүчтөрүнө олуттуу таасирин деле тийгизбейт.

Россияга карата санкциялардын жаңы топтомунун шарттары жана алардын колдонулушу жөнүндө чечим 2018-жылдын август айынын акырында – сентябрь айынын башында каралышы мүмкүн.

Кыргыз Республикасынын экономикасынын түзүмү иштелип жаткан болжолдоолордо тышкы сектордун параметрлеринин өзгөчө ролун шарттайт. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рынокторунда баа динамикасы сыяктуу тышкы экономика секторунун параметрлери боюнча божомолдоолор, Кыргыз Республикасынын соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрүнүн экономикалык өнүгүү келечектери жана дүйнөлүк экономиканы өнүктүрүү боюнча маанилүү индикаторлор дүйнөлүк изилдөө агенттиктердин/институттардын, өлкөнүн расмий органдарынын болжолдоолорунун жана эксперттик баа берүүлөрдүн негизинде аныкталат.

Учурда дүйнөлүк товардык-чийки зат рынокторунда түптөлүп жаткан көрсөткүчтөрдү, ошондой эле соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикасынын өнүгүп жаткан шартын эске алганда, орто мөөнөткө каралган мезгил ичинде биздин өлкөнүн экономикасын өнүктүрүүнүн кыйла маанилүү фактору болуп, көп учурда Россия экономикасына жасалган санкциялык басымдын алкагындагы, биздин регионго тиешелүү өлкөлөрдүн экономикасынын өнүгүшү эсептелет.

Дүйнөлүк товардык-чийки зат рынокторунда конъюнктуранын өзгөрүшүнүн алкагында Россия экономикасынын өсүшүнүн болжолдоолору 2018-2019-жылдарда бир аз төмөндөтүлгөн, мында Казакстан экономикасынын динамикасы жөнүндө божомолдор 2018-жылдын I чейрегиндегидей деңгээлде сакталган. Орто мөөнөткө каралган мезгил ичинде (2018-2020-ж.) Россиянын ИДӨ көлөмүнүн өсүшү 2,0 пайыздан төмөн деңгээлде, Казакстан экономикасынын 3,5 пайыз деңгээлинде күтүлүүдө. Россия жана Казакстанда орун алган инфляция 2018 жана 2019-жылдарда максаттуу көрсөткүчтөрдүн деңгээлинде сакталат: Россияда 4,0 пайызга жакын, Казакстанда 6,0-7,0 пайыз чегинде.

Ошентип, дүйнөлүк товарлар рынокторунда баа динамикасына баа берүү жана соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө экономикалык өсүш келечеги Кыргызстандын экономикалык өнүгүүсү үчүн алгылыктуу көрсөткүчтү сактоону улантууда.

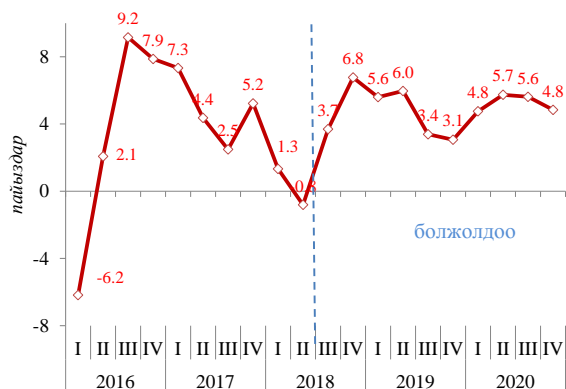
Бюджеттик-салыктык саясат жагында белгисиздик деңгээли төмөндөтүлүүдө. «2018-жылга каралган республикалык бюджет жөнүндө» мыйзамда тартыштыкты 2020-жылга карата бара-бара кыскартуу каралган.

Өтүп жаткан жылы тышкы чөйрөнү өнүктүрүүнүн баа берүүлөрүн жана ички шарттарды эске алганда орто мөөнөттүк мезгил ичинде инфляция 5-7 пайыз максаттуу диапазондун алкагында сакталат.

Кыргызстан экономикасынын реалдуу сектору 2018-жылы потенциалдуу деңгээлге жакын өсүшүн улантат. Учурдагы экономикалык өсүш арымы сакталган

5.2.1.1-график. Реалдуу ИДӨнү болжолдоо

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

шартта ИДӨнүн терс ажырымы, аны менен бирге экономикага дефляциялык таасир 2018-2019-жылдары акырындап басаңдайт.

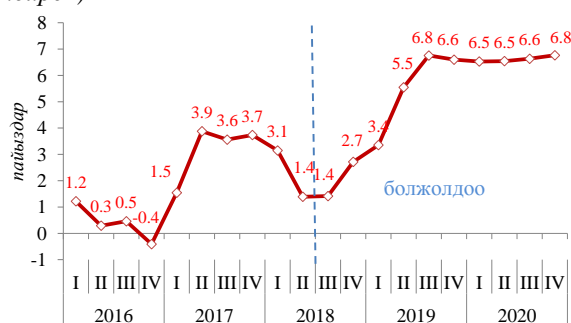
2018-жылы ИДӨнүн реалдуу өсүшү 3,2 пайыз деңгээлинде күтүлүүдө, «Кумтөр» алтын кенин казып алуу ишканаларын эске албаганда, өсүш 4,2 пайызды түзөт. Секторлор боюнча алып караганда экономикалык өсүш иштеп чыгуу өнөр жай («Кумтөрдү» эске алуусуз), айыл чарба, соода жана курулуш секторлору тарабынан колдоого алынат.

2019-жылы реалдуу ИДӨнүн өсүш арымы 3,6 пайыз чегинде белгиленет, «Кумтөр» алтын кенин казып алуу

ишканаларын эске албаганда – 5,2 пайызга жакынды түзөт.

5.2.1.2-график. Инфляцияны болжолдоо

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Орто мөөнөттүк келечекте инфляция базалык сценарийде 5-7 пайыз максаттуу диапазондун чегинде сакталат.

2018-жылы инфляциянын орточо деңгээли (бир мезгилге карата мезгил) 2,5 пайызга жакын күтүлүүдө (2018-жылдын декабры/2017-жылдын декабры – 3,5 пайызга жакын). 2019-жылы инфляциянын орточо мааниси 5,0 пайызга жакынды түзөт.

2018-жылдын акырында дүйнөлүк товардык рынокторунда баанын

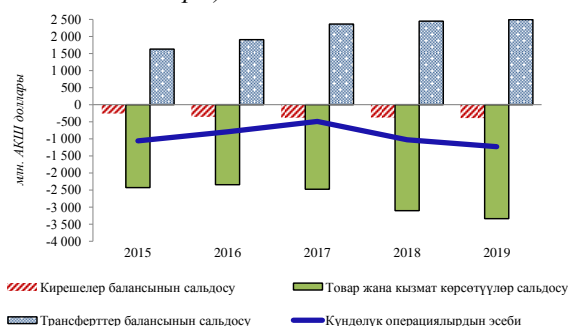
калыбына келүүсүнүн жана өсүп жаткан чогуу алгандагы суроо-талаптын алкагында инфляция көрсөткүчү төмөн трендде калаары күтүлүүдө, орто мөөнөттүк келечекте баа динамикасы өсүшкө ээ болуп, инфляциянын максаттуу маанилерине (5-7 пайыз) жакындайт.

2018-2019-жылдарга төлөм теңдемине болжолдоолор¹.

2018-жылы Кыргыз Республикасынын тышкы секторунун өнүгүүсүн аныктаган факторлор айкын маалыматтарды жана соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө экономиканы өнүктүрүү боюнча өзгөртүлүп жаткан күтүүлөрдү эске алуу менен корректировкаланган. Өлкө экономикасынын орточо өсүшү тууралуу ички божомолдоолор сакталууда. 2018-жылга карата күндөлүк эсептин тартыштыгына баа берүү ИДӨгө карата 13,7 пайызды түзгөн, бул эң башкысы, экспорт жана эмгек мигранттарынын акча которуулары боюнча болжолдоолорду кайра карап чыгууга байланыштуу болгон. Импорттук берүүлөргө байланыштуу экспорттун азыраак көбөйүшү, ошондой эле эмгек мигранттарынын акча которууларынын агылып кирүүсүнүн кыйла өсүшү күтүлүүдө.

¹ Болжолдоо Улуттук банктын кошумча баа берүүсүн эске алуу менен түзүлгөн

5.2.1.3-график. Күндөлүк операциялар эсеби боюнча болжолдуу маалыматтар
(млн АКШ доллары)

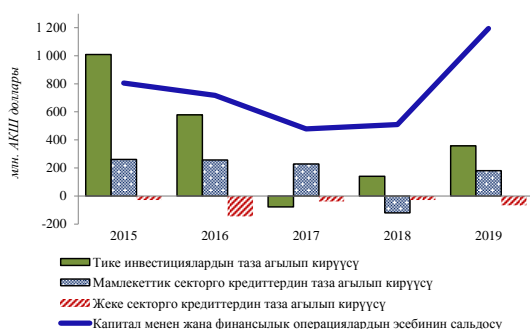

ошондой эле ЕАЭБдин алкагында соода шарттарына ыңгайлашуунун таасири астында, экспорттун өсүшү алтынды эске албаганда, 11,7 пайыз деңгээлинде алгылыктуу зонада калыптанат.

Өлкө экономикасынын болжолдонуп жаткан өсүшүнүн жана өтүп жаткан жылдын алты айында импорт көрсөткүчүнүн өсүш тенденцияларынын алкагында, 2018-жылы импорттун болжолдонгон өсүшү кайра коррективировкаланган, ал баа берүүлөр боюнча 17,0 пайызды түзөт. Мунай заттарды эске албаганда, ички суроо-талаптын өсүшү 19,6 пайызга импортту көбөйтүүгө өбөлгө түзөт. Өтүп жаткан жылы мунай продуктыларына карата дүйнөлүк баанын сакталышы жана 2017-жылга караганда берүүлөрдүн көлөмүнүн төмөндөшү күтүлүүдө, анын натыйжасында мунай продуктыларынын импортунун көлөмү олуттуу деле өзгөрүүгө дуушар болбойт.

Жеке трансферттердин келип түшүү көлөмүн болжолдоо айкын мезгилдин маалыматтарын жана орус рублинин АКШ долларына карата курсунун өзгөрүлмөлүүлүгүн эске алуу менен коррективировкаланган. Россия жана Казакстан экономикаларынын алгылыктуу өсүш арымдары боюнча күтүүлөр сакталууда, натыйжада жеке трансферттердин келип түшүүсүнүн таза көлөмү 2017-жылдагыдан 6,0 пайызга көп болжолдонууда.

5.2.1.4-график. Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби боюнча болжолдуу маалыматтар
(млн АКШ доллары)

2018-жылдын биринчи жарым жылдыгынын жыйынтыгы экспорттун өсүшүн 5,2 пайызга чейин көбөйтүү жагына коррективировкалоо үчүн негиз болгон. Мындай тенденцияга таасирин тийгизген негизги фактор катары тигүү өнөр жай товарларынын экспортунун өсүшү саналган. «Кумтөрдө» алтын өндүрүүнүн 2017-жылга салыштырмалуу аз көлөмү менен шартталган алтынды экспорттоо көлөмүнүн төмөндөшү күтүлүүдө. Жергиликтүү продукцияга тышкы суроо-талаптын өсүшүнүн,

2018-жылы күндөлүк эсеп тартыштыгынын жогорулашы капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби боюнча капиталдын агылып кирүүсүнүн көбөйүүсүнүн эсебинен каржылоонун өсүшүн шарттайт. 2018-жылы эсеп көрсөткүчтөрүнүн динамикасына Кыргыз Республикасынын Россия Федерациясы алдындагы 240,0 млн АКШ доллар өлчөмүндөгү карызын 2018-жылдын биринчи чейрегинде бир жолку эсептен чыгаруу суммасы таасирин тийгизет. Финансылык эсеп боюнча капиталдын агылып кирүүсү

«тике инвестициялар» жана «башка инвестициялар» статьялары боюнча күтүлөт. «Кредиттер» статьясынын салдосу россия кредитин эсептен чыгаруудан улам, мамлекеттик сектордун чет өлкө милдеттенмелеринин кыскарышынын таасири астында терс калыптанат. Ошондой эле мамлекеттик эмес сектордун буга чейин тартылган кредиттери боюнча төлөмдөр көлөмүнүн өсүш тенденциясы сакталууда, бул негизинен

2017-жылга салыштырмалуу жеке сектордун кредиттери боюнча таза агылып чыгууну шарттайт.

Ошентип, 2018-жылдын жыйынтыгы боюнча төлөм теңдеминин сальдосу 21,1 млн АКШ доллар өлчөмүндө терс күтүлүүдө, мында товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн келечектеги импортунун эл аралык камдык активдеринин¹ ордун жабуу критерийи импорттун 3,7 ай деңгээлинде болжолдонууда.

2019-жылы тышкы сектордун көрсөткүчтөрүнүн динамикасы 2018-жылы төлөм теңдеминин көрсөткүчтөрүнүн кайра каралып чыккан болжолдоолоруна, ошондой эле тышкы экономикалык шарттардын өзгөрүшүнө ылайык түптөлгөн. Күндөлүк трансферттердин алгылыктуу динамикасынын сакталышы жана экспортко салыштырганда импорттун кыйла өсүшү күндөлүк операциялар эсебинин ИДӨгө карата 14,8 пайыз өлчөмдө калыптанышын шарттайт. ЕАЭБдин алкагында интеграциялык процесстердин андан ары өнүгүшүнүн алкагында тышкы суроо-талаптын сакталышы экспорттун 5,5 пайызга көбөйүшүнө өбөлгө түзөт. Өлкө экономикасынын өсүш тенденциясы импорттун 6,6 пайызга көбөйүшүн шарттайт. Ошентип, соода балансынын тартыштыгы 2018-жылдын деңгээлинен 7,3 пайызга жогору күтүлүүдө.

2019-жылга карата Россия Федерациясынын экономикалык өнүгүүсүнүн өзгөрүлүп жаткан болжолдоолору жеке трансферттердин агылып кирүүсүнүн күтүлүп жаткан көлөмүнө корректировкалоочу таасирин тийгизген, алар боюнча 4,3 пайыз деңгээлинде өсүш болжолдонууда.

Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби боюнча капиталдын агылып кирүүсүнүн көбөйүүсү күтүлүүдө, ал боюнча келип түшүүлөрдүн олуттуу бөлүгү тике чет өлкө инвестициялардын агылып кирүүсү, ошондой эле кредиттердин мамлекеттик секторго келип түшүүсү камсыздайт. Жеке сектор тарабынан кредиттерди тейлөө көлөмүнүн өсүүгө ык койгон тенденциясы сакталууда.

2019-жылы төлөм теңдеминин жалпы сальдосу 32,3 млн АКШ доллар өлчөмүндө терс сальдодо болжолдонууда. Товарлар менен кызмат көрсөтүүлөрдүн келечектеги импортунун ордун эл аралык камдык активдер менен жабуу 3,3 айды түзөт.

2018-2019-жылдарга карата иштелип чыккан Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеминин болжолдоосунда төмөнкүдөй тобокелдиктер сакталууда:

- «Кумтөр» алтын кенин казып алууга байланыштуу тобокелдиктер;
- мунай менен алтынга дүйнөлүк баанын өзгөрүлмөлүүлүгү;
- соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдө экономикалык жагдайдын начарлоосу;
- пландаштырылган чет өлкө кредиттер көлөмүнүн мамлекеттик сектордо толук өздөштүрүлбөшү;
- соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдүн алмашуу курсунун өзгөрүлмөлүүлүгү.

¹ Эл аралык валюта фондусунун методологиясына ылайык, эл аралык камдык активдерге конвертациялануучу валюталардагы (АКШ доллары, евро, фунт стерлинг, япон йенасы, швейцария франкы, австралия доллары жана канада доллары) гана активдер киргизилген.

1-тиркеме. Негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөр

(эгерде башкасы көрсөтүлбөсө, өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек ичинде)

Көрсөткүчтөрдүн аталышы	Өлчөө бирдиги	2016				2017				2018	
		I ч.	II ч.	III ч.	IV ч.	I ч.	II ч.	III ч.	IV ч.	I ч.	II ч.
1. Суроо-талап жана сунуш¹ (эгерде башкасы көрсөтүлбөсө, реалдуу өсүш арымы)											
Номиналдык ИДӨ, чейрек ичинде	млн сом	79 821,8	107 696,7	139 395,8	149 416,9	90 748,9	113 614,3	147 783,3	168 812,1	98 267,2	115 373,1
ИДӨ	%	-6,2	2,1	9,2	7,9	7,3	4,4	2,5	5,2	1,3	-0,8
Кумтөрдү эске албаганда, ИДӨ	%	1,3	4,2	5,8	4,4	3,0	1,3	3,9	8,9	2,9	1,6
Ички керектөө	%	-2,4	4,6	-0,2	-2,7	1,4	1,7	4,9	3,6	2,2	
Инвестициялар	%	-11,4	16,3	5,4	15,3	-2,1	-8,4	0,4	19,1	37,3	
Таза экспорту	%	16,0	21,8	-11,2	-15,2	-15,0	-21,6	5,0	9,6	9,4	
<i>ИДӨнүн өндүрүүсү:</i>											
Айыл чарба	%	0,7	1,6	3,6	3,2	1,1	1,4	2,4	3,0	1,7	1,5
Өнөр жай	%	-29,8	-7,7	33,1	31,6	34,2	25,9	4,9	-7,0	0,1	-11,2
Курулуш	%	13,3	26,5	11,7	-0,3	-8,3	-6,8	2,2	23,0	4,2	7,7
Кызмат көрсөтүү	%	2,4	2,3	4,6	3,7	-0,3	0,0	1,7	6,7	1,5	1,5
анын ичинде соода жүргүзүү	%	5,0	5,3	12,6	7,5	1,5	4,2	3,7	3,9	3,7	4,8
2. Баалар²											
Керектөө баа индекси (КБИ)	%	101,2	100,3	100,5	99,6	101,5	103,9	103,6	103,7	103,1	101,4
Керектөө баа индекси (КБИ), мезгилдин акырына карата жылдык мааниде	%	100,5	101,3	99,7	99,5	102,8	104,1	103,3	103,7	102,7	100,8
Базалык КБИ	%	103,0	101,8	101,0	99,9	100,3	101,3	101,9	102,1	102,8	103,1
<i>КБИ, товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн негизги топтору боюнча:</i>	%										
Азык-түлүк товарлары	%	93,6	92,3	93,8	94,4	98,8	104,7	103,8	102,7	101,2	96,5
Азык-түлүктөн башка товарлар	%	108,5	107,6	105,3	102,4	101,3	101,2	101,3	103,4	103,0	103,2
Алкоголдук ичимдиктер, тамеки	%	111,7	110,8	110,0	106,5	105,7	102,8	102,3	103,3	106,5	109,1
Тейлөө	%	106,5	105,2	104,6	104,4	106,9	107,1	108,3	107,7	106,9	107,3
<i>КБИ, мүнөздөмөсү боюнча классификациялоо:</i>											
Акцизлик товарлар	%	110,0	109,6	108,3	105,4	106,1	103,4	102,7	103,7	106,5	109,2
Жөнгө салынуучу баа	%	109,6	109,3	105,2	105,2	99,8	99,4	99,7	100,2	100,6	100,9
Инфляциянын рыноктук денгээли	%	107,8	106,4	105,5	104,2	104,2	104,0	104,6	105,9	105,3	105,5
3. Тышкы сектор³ (ИДӨ карата пайыздарда)											
Соода балансы	%	-35,3	-36,2	-33,8	-31,1	-30,1	-28,6	-31,0	-31,5	-35,3	-36,2
Күндөлүк операциялар эсеби	%	-14,1	-14,7	-11,8	-11,5	-9,6	-7,3	-6,6	-6,5	-10,4	-10,8
Товарлар жана кызмат көрс. экспорту	%	38,2	37,2	37,3	35,7	35,3	36,2	35,4	34,9	34,5	35,6
Товарлар жана кызмат көрс. импорту	%	75,7	75,6	73,6	69,8	68,2	67,3	68,5	67,6	71,0	72,9
4. АКШ долларынын алмашуу курсу (бир мезгилдин акырына карата)	сом	70,0158	67,4860	67,9346	69,2301	68,6069	69,1367	68,6585	68,8395	68,4325	68,1800
5. Монетардык сектор (эгерде башкасы көрсөтүлбөсө, өсүш арымы)											
Улуттук банктын эсептик чени, мезгилдин акырына карата	%	8,00	6,00	6,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	4,75
"Овернайт" депозити боюнча чен, мезгилдин акырына карата	%	1,00	0,50	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25
"Овернайт" кредити боюнча чен, мезгилдин акырына карата	%	10,00	7,50	7,25	6,25	6,25	6,25	6,25	6,25	6,25	6,00
Банктар аралык кредит рыногундагы орточо алынган пайыздык чендер, чейрек ичинде	%	10,50	2,70	3,76	2,32	2,08	1,65	2,33	2,19	2,73	2,40
<i>анын ичинде:</i>											
РЕПО бүтүмдөрү боюнча	%	9,44	1,59	1,76	1,61	1,56	1,50	2,19	2,14	2,73	2,48
улуттук валютада кредиттер боюнча	%	13,25	7,84	4,11	2,67	2,11	3,10	5,06	6,50	-	0,00
чет өлкө валютасында кредиттер боюнча	%	-	-	-	2,0	-	4,00	-	1,25	-	-
7 күндүк нота боюнча орточо салмактанып алынган кирешелүүлүк, мезгилдин акырына карата	%	2,18	1,44	0,27	0,24	0,61	2,81	1,44	2,79	2,40	2,31
28 күндүк нота боюнча орточо салмактанып алынган кирешелүүлүк, мезгилдин акырына карата	%	-	-	-	-	1,14	4,08	2,94	4,85	3,83	3,30
91 күндүк нота боюнча орточо салмактанып алынган кирешелүүлүк, мезгилдин акырына карата	%	-	-	-	-	-	-	5,00	5,00	4,99	4,73
Акча базасы	%	17,2	16,7	20,5	27,6	23,3	21,8	22,6	16,9	16,2	6,7
Банктардан тышкаркы акчалар (M0)	%	17,5	18,6	20,6	30,5	28,0	25,1	25,4	21,8	15,7	5,8
Акча топтому (M1)	%	21,0	25,5	29,4	38,6	31,7	25,9	24,4	21,0	19,6	10,5
"Тар" мааниде колдонулуучу акча массасы (M2)	%	17,2	25,8	31,5	40,3	36,2	28,8	27,8	23,7	21,1	14,6
Акча массасы (M2X)	%	13,1	16,7	15,2	14,6	21,7	19,8	19,1	17,9	16,9	11,6

¹ Улуттук Статистика Комитетинин маалыматы боюнча Кыргыз Республикасынын Улуттук Банктын эсептик көрсөткүчтөрү

² Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети

³ ИДӨгө карата катыш акыркы төрт чейректи камтыган өзгөрүлмө жылдык маалыматтардын негизинде эсептелген. II - чейректин алдын ала алынган маалыматтары.

2-тиркеме. Глоссарий

Базалык инфляция – бул, баанын кыска мөөнөттүү, түзүмдүк жана сезондук өзгөрүүлөрүн эске албаган инфляция: инфляция көрсөткүчүн эсептөөдөн сезондук же тышкы факторлорго жана административдик-белгиленген тарифтерге шартталган, товарларга баанын өсүшү алынып салынат.

Мамлекеттик казына векселдери – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн кыска мөөнөттүү (3, 6 жана 12 айлык) дисконттук мамлекеттик баалуу кагаздары. Финансы министрлиги МКВлардын эмитенти болуп саналат. МКВларды жайгаштыруу Улуттук банк тарабынан өткөрүлгөн аукциондор аркылуу жума сайын ишке ашырылат. Аукциондорго катышуу укугуна тике катышуучулар ээ. Юридикалык жактар сыяктуу эле, жеке адамдар да Кыргыз Республикасынын МКВларынын ээси боло алышат. Чет өлкө инвесторлорунун МКВлар рыногуна кирүү мүмкүнчүлүгү чектелген эмес. МКВлардын экинчилик рыногундагы бүтүмдөр Улуттук банктын автоматташтырылган тоорук системасы аркылуу жүзөгө ашырылат, ал катышуучуларга МКВларды өз жумуш ордуларынан сатып алуу/сатуу боюнча операцияларды ишке ашырууга мүмкүнчүлүк берет.

Мамлекеттик казына облигациялары – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн пайыздык кирешеси (купон) жана жүгүртүү мөөнөтү 1 жылдан жогору болгон узак мөөнөттүү мамлекеттик баалуу кагаздар. Финансы министрлиги МКОнун эмитенти болуп саналат. Улуттук банк, МКОнун чыгарылыштарын тейлөө боюнча башкы агенти болуп саналат.

Акча базасы – Улуттук банктын жүгүртүүгө чыгарылган нак акчалар боюнча милдеттенмеси жана Улуттук банктын башка депозиттик корпорациялар алдындагы улуттук валютадагы милдеттенмеси.

Акча топтому – ликвиддүүлүк деңгээли боюнча классификацияланган акча массасы: M0; M1; M2; M2X.

M0 – банктардан тышкаркы нак акча.

M1 – M0 + резиденттердин улуттук валютадагы которулма депозиттери.

M2 – M1 + резиденттердин улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттери.

M2X – M2 + резиденттердин чет өлкө валютасындагы эсептешүү (күндөлүк) эсептери жана депозиттер.

M2X акча топтомуна камтылган депозиттер – жеке адамдардын жана юридикалык жактардын депозиттери, ошондой эле башка финансы-кредиттик мекемелердин депозиттери, мында Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттери алынып салынат.

Башка депозиттик корпорациялар – борбордук банктан башка, бардык финансы-корпорациялар-резиденттер, финансылык ортомчулук алардын ишинин негизги түрү болуп саналат жана алар кеңири мааниде колдонулуучу акча массасынын (M2X) улуттук аныктамасына камтылган милдеттенмелерди чыгарышат.

Долларлаштыруу – өздүк улуттук валютага ээ өлкөнүн ички акча жүгүртүүсүндө АКШ долларынын кеңири колдонулушу.

Инфляция - белгилүү бир убакыт аралыгында баалардын жалпы деңгээлинин өсүш тенденциясы, ал товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр куржунунун үй чарбаларынын керектөө чыгашаларынын түзүмүндө салмактанып алынган наркын эсептөөнүн

негизинде өлчөнөт. Кыргыз Республикасында инфляция деңгээлин мүнөздөгөн көрсөткүчтөн болуп керектөө баа индекси саналат.

Номиналдык эффективдүү алмашуу курсунун индекси (НЕАК) – бул, номиналдык алмашуу курсунун салмактанып алынган орточо маанисин түшүндүрөт. Анда өлкөдө кароого алынып жаткан мезгил ичинде орун алып турган баанын соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдөгү баага карата өзгөрүү тенденциясы эске алынбайт.

Керектөө баа индекси – керектөөчүлөр тарабынан өндүрүштүк эмес максатта сатылып алынган товарлар жана кызматтар топтомунун наркынын өзгөрүүсү чагылдырылат. Бул көрсөткүч инфляцияны өлчөө ыкмаларынын бири болуп саналат, ал калк тарабынан керектелген негизги товарлар куржунунун баасына салыштырууга негизденген жана чогуу алгандагы керектөөдө бул товарлардын салыштырма салмагына ылайык салмактанып алынган.

Реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекси (РЭАК) – бул, номиналдык эффективдүү алмашуу курсунун, соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө орун алып турган баанын салыштырмалуу өзгөрүүсүнө ылайык келген өлчөмгө корректировкаланган орточо салмактанып алынган маанисин түшүндүрөт. РЭАК өлкө валютасынын соода боюнча алдыңкы өнөктөш өлкөлөрдүн валюталарына карата салмактанып алынган айкын алмашуу курстарын эсептөөнүн негизинде аныкталат.

Ноталар – бул, Улуттук банк тарабынан жүгүртүүгө чыгарылган дисконттук баалуу кагаздар. Улуттук банктын Акча-кредиттик жөнгө салуу комитетинин чечими боюнча, ноталар 7 күндөн 364 күнгө чейинки мөөнөткө чыгарылат. Ноталар боюнча максималдуу кирешелүүлүк аукцион өткөрүлгөн күнгө карата аныкталган эсептик ченге барабар белгиленет.

Репо операциялары – келечекте белгилүү бир күнү, алдын ала макулдашылган баада кайра сатуу/сатып алуу милдеттенмеси менен экинчилик рыногунда мамлекеттик баалуу кагаздарды сатып алуу/сатуу операциясы.

Төлөм теңдеми – резиденттер жана резидент эместер ортосунда белгилүү бир мезгил ичинде ишке ашырылган экономикалык операциялардын суммардык түрүн чагылдырган отчет.

Төлөм теңдеминин сальдосу – чет өлкөлөрдөн түшүүлөр менен чет өлкөлөргө төлөмдөр ортосунда келип чыккан айырма.

Соода балансынын сальдосу – экспорт жана импорт наркы ортосунда келип чыккан айырма.

Эсептик чен – бул, акча кредит саясатынын инструменти, ал борбордук банк тарабынан белгиленген пайыздык ченди жана экономикада акча ресурстарынын наркын аныктоодо негизги багыт берүүчү катары кызмат кылат.

3-тиркеме. Кыскартылган сөздөрдүн тизмеси

АКШ	Америка Кошмо Штаттары
ЕАЭБ	Евразия экономикалык биримдиги
ИДӨ	ички дүң өнүм
КБИ	керектөө баа индекси
КММ	күйүүчү-майлоочу материалдар
МКВ	мамлекеттик казына вексели
МКО	мамлекеттик казына облигациясы
НЭАК	номиналдык эффективдүү алмашуу курсу
ОПЕК	Мунайды экспорттоочу өлкөлөр уюму
РЭАК	реалдуу эффективдүү алмашуу курсу
Улуттук банк	Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы
УСК	Улуттук статистика комитети
ФОб	Экспортёр өлкөнүн чек арасындагы баа (free on board)
ФРС	АКШнын Федералдык резерв системасы
ФСХ	Айыл чарбаны каржылоо
FAO (FAO)	Food and Agricultural Organization of the United Nations